Socialutskottets betänkande

1983/84:20

om anslag till socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik (prop. 1983/84:100 bil. 7 delvis)

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1983/84:100 bil. 7 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag för budgetåret 1984/85 under avsnitt J. Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik (avsnitten J 1 – J 5). I anslutning härtill behandlas ett antal motionsyrkanden.

Utskottet kommer senare i vår – i samband med riksdagsbehandlingen av regeringens proposition 1983/84:124 om mottagandet av flyktingar och asylsökande m. m. – att behandla budgetpropositionens avsnitt J 6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. (s. 180–182).

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisning till socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik såvitt avser anslagen J 1 – J 5. Utskottets m-ledamöter reserverar sig till förmån för en 3,3 milj. kr. lägre medelsanvisning till Upplysning och information på drogområdet (anslaget J 1). M-, c- och fp-ledamöterna reserverar sig beträffande fördelningen av medlen under samma anslag.

Utskottet behandlar vidare ett antal motionsyrkanden som gäller allmänna åtgärder mot drogmissbruk, enskilda vårdinitiativ, internationella insatser, socialstyrelsens narkotikaförteckningar, försäljning av alkoholhaltiga preparat, medel för upplysning och information på drogområdet, droginformationens inriktning och innehåll, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), hem för vård eller boende, bidrag till vissa organisationer, insatser mot kvinnomisshandel m. m., behandlingscentrum för tortyroffer, familjerådgivning för invandrare, fosterhemsplacering av invandrarbarn och socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m. Utskottet avstyrker samtliga motioner. Utskottets m-, c- och fp-ledamöter reserverar sig till förmån för ett riksdagsuttalande rörande CAN:s funktioner. Vidare reserverar sig m-ledamöterna beträffande enskilda vårdinitiativ och vpk-ledamoten beträffande insatser mot kvinnomisshandel och beträffande ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1983/84:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna J 1 – J 5 (s. 168 – 180) föreslagit

(J 1) att riksdagen till Upplysning och information på drogområdet för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 37 003 000 kr.,

(J 2) att riksdagen till Bidrag till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 89 901 000 kr.,

(J 3) att riksdagen till Bidrag till driften av hem för vård eller boende för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 618 000 000 kr.,

(J 4) att riksdagen till Bidrag till organisationer m. m. för budgetåret 1984/85 anvisar ett anslag av 14 295 000 kr.,

(J 5) att riksdagen till Utveckling och försök med vissa vårdformer för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

Motioner

I motion 1983/84:402 av Agne Hansson (c) och Sivert Carlsson (c) hemställs

1. att riksdagen uttalar att Kalmar län får del av statsbidraget för anordnande av nya behandlingshem så att ett sådant kan tillskapas inom länet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om vikten av att de centrala förhandlingarna beträffande den slutliga huvudmannaöverenskommelsen skyndsamt slutförs.

I motion 1983/84:628 av Thure Jadestig (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att överföra kokain (Cocainum NFN) till narkotikaförteckning I.

I motion 1983/84:731 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om åtgärder för att starta ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen uttalar att detta stödprojekt bör organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag,

3. att riksdagen uttalar att detta statsbidrag bör finansieras genom en särskild arbetsgivaravgift,

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av och åtgärder för att förbättra behandlingen av invandrarungdomar inom vårdsektorn.

Motivering till motionen finns i motion 1983/84:730.

I motion 1983/84:891 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 och 3),

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att en bred aktionskampanj

mot narkotikabruket genomförs i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om en administrativ översyn av forskningen på narkotikaområdet i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1983/84:920 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om åtgärder för att bekämpa kvinnomisshandeln.

Motivering till motionen finns i motion 1983/84:918.

I motion 1983/84:980 av Stina Gustavsson (c) och Kersti Johansson (c) hemställs att riksdagen begär att regeringen tar initiativ så att inköp av alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte förhindras.

I motion 1983/84:1221 av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (s) och Thure Jadestig (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder inom narkotikapolitiken.

I motion 1983/84:1614 av Kerstin Andersson (c) och Elver Jonsson (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande funktioner inom CAN bör bibehållas.

I motion 1983/84:1642 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om önskvärda förändringar beträffande statsbidraget till ungdoms- och nykterhetsvård.

I motion 1983/84:2102 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande information i alkoholfrågor.

Motivering till motionen finns i motion 1983/84:2100.

I motion 1983/84:2240 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar att för budgetåret 1984/85 under anslaget J 1. Upplysning och information på drogområdet anvisa 33 703 000 kr., vilket innebär ett i förhållande till regeringens förslag 3 300 000 kr. lägre anslag.

I motion 1983/84:2245 av Agne Hansson m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ekonomiska resurser till det praktiskt förebyggande arbetet bland ungdom mot alkohol- och narkotikamissbruk.

I motion 1983/84:2253 av Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär ett statligt bidrag till Stenbackahemmets verksamhet.

I motion 1983/84:2256 av Martin Olsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för vård och rehabilitering av narkotikamissbrukare.

I motion 1983/84:2260 av Kenth Skårvik (fp) och Ingemar Eliasson (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att föreningen Familjehemmens riksförbund bör kunna beviljas statligt stöd för sin verksamhet från t. ex. anslaget Bidrag till organisationer.

I motion 1983/84:2484 av Karin Söder (c) och Rune Gustavsson (c) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av narkotikapolitiken och föräldrarnas centrala roll,

2. att riksdagen, med avslag på den av regeringen aviserade fördelningen av anslaget till Upplysning och information på drogområdet, som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen.

I motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 2, 14 och 15),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av dels en samlokalisering av polis – socialtjänst i vissa fall, dels att av polisen omhändertagen drogpåverkad ungdom i övriga fall regelmässigt och snabbt kommer i kontakt med socialtjänsten,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fortsatta ansträngningar är nödvändiga när det gäller informationsinsatser om haschets farlighet,

14. att riksdagen som sin mening uttalar önskvärdheten av att enskilda initiativ bättre tas till vara inom missbruksvården,

15. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till lag där kommunerna åläggs att pröva även andra alternativ än med kommunalt huvudmannaskap när det gäller service, vård och omvårdnad i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1983/84:2532 av Karin Andersson m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 3 och 4),

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd till planerat rehabiliteringscenter för tortyroffer i Sverige,

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen sagts om familjerådgivning för invandrarfamiljer och utbildning av familjerådgivare.

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att socialstyrelsen ges i uppdrag att beakta vad i motionen anförts om fosterhemsplacering av barn tillhörande språkliga eller etniska minoriteter.

Motivering till yrkandena finns i motion 1983/84:2531.

Utskottet

Allmänna åtgärder mot drogmissbruk

Den *narkotikapolitiska målsättningen* formulerades på följande sätt i regeringens proposition 1977/78:105 om åtgärder mot narkotikamissbruket (s. 30):

Grundvalen för kampen mot narkotikamissbruket måste vara att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat. Allt annat bruk är missbruk och måste med kraft bekämpas.

I samhällets alkoholpolitiska program är det övergripande målet att begränsa totalkonsumtionen av alkohol. Kampen mot narkotikamissbruket får inte begränsas till att enbart minska dess förekomst, utan måste syfta till att eliminera missbruket. Narkotikamissbruket kan aldrig accepteras som en del av vår kultur.

Denna målsättning accepterades av riksdagen (jfr. SoU 1977/78:36, rskr 363). Målsättningen bildade även utgångspunkten för regeringens proposition 1981/82:143 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket.

Bred politisk enighet råder i fråga om detta övergripande mål för kampen mot narkotikamissbruket.

Regeringen tillkallade hösten 1982 en *narkotikakommission* med uppdrag att lämna förslag om åtgärder mot narkotikamissbruket. Enligt direktiven (Dir. 1982:100) skulle kommissionen arbeta fram ett underlag till en samordnad och intensifierad kamp mot narkotikan. Kommissionens uppgifter sammanfattades i direktiven i sju punkter. Kommissionen skulle lägga fram förslag om

1. insatser genom internationella organ i syfte att effektivt motverka världshandeln med narkotikan,
2. insatser genom tullväsendet som verksamt bidrar till att hålla narkotikan utanför landets gränser,
3. insatser genom polisväsendet som syftar till att all illegal narkotikahantering i landet uppdagas och beivras,
4. åtgärder som syftar till att fängelser och andra institutioner blir narkotikafria miljöer,
5. de lagstiftningsåtgärder som behövs för att kampen mot narkotika skall kunna föras mer effektivt,
6. opinionsbildning genom skolor, militära förband, massmedia, frivilliga organisationer så att många medborgare kan engageras i kampen mot narkotika och i sina närmiljöer verka för att all narkotika trängs ut samt
7. ett statistiskt informationssystem så att vidtagna åtgärder kan utvärderas.

Direktiven riktade också uppmärksamheten på kommunala och länsvisa handlingsprogram och behovet av att lokala erfarenheter sprids och nyttiggörs. Kommissionen skulle i detta sammanhang verka för samordning av insatserna genom skolan, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, kriminalvården, polisen och tullen.

Kommissionen har under sitt arbete successivt lämnat förslag om åtgärder inom de olika sektorer som kan medverka i kampen mot narkotikamissbruket. Förslagen har redovisats i elva promemorior som behandlar punkterna 1–6 i utredningsdirektiven. Följande promemorior har lämnats.

PM nr 1	Samarbete tull-polis. Förslag till en försöksverksamhet i Malmöhus län
PM nr 2	Skolans insatser mot droger. Förslag om förstärkt ANT-verksamhet i skolan
PM nr 3	Insatser mot narkotikamissbruket. Förslag om vissa förstärkningar för budgetåret 1983/84
PM nr 4	Åtgärder mot narkotika i fängelserna
PM nr 5	Polisens insatser mot narkotikan
PM nr 6	Opinionsbildning mot narkotika
PM nr 7	Lokala insatser mot narkotika
PM nr 8	Narkotikastrafflagen m. m.
PM nr 9	Tullens insatser mot narkotika
PM nr 10	Internationellt arbete mot narkotika
PM nr 11	Insatser inom kriminalvården m. m.

Kommissionen har helt nyligen avgivit sitt slutbetänkande Samordnad narkotikapolitik (SOU 1984:13). I betänkandet redovisas bl. a. kommissionens samlade syn på hur narkotikaproblemet bör angripas samt skisseras en sammanhängande strategi för den fortsatta kampen mot narkotikan. Vidare lämnas förslag om utformningen av det centrala samordningsansvaret och om ett statistiskt informationsansvar för utvärdering av vidtagna åtgärder. Olika forskningsfrågor som berör narkotikaområdet behandlas också.

Vård- och rehabiliteringsfrågorna bereds inom socialdepartementet i en *särskild arbetsgrupp* bestående av företrädare för socialdepartementet, justitiedepartementet, socialstyrelsen och kriminalvårdsstyrelsen. Arbetsgruppen har i promemorian Offensiv narkomanvård – förslag av en arbetsgrupp till insatser för att utveckla narkomanvården (juni 1983) föreslagit ett särskilt program. Detta syftar till att utveckla metoder för att socialtjänsten och den särskilda narkomanvården i högre utsträckning skall kunna nå och erbjuda en större del av missbrukargrupperna adekvat vård. Arbetsgruppen kommer inom kort att redovisa ytterligare frågor som rör vården av narkotikamissbrukare.

Riksrevisionsverket (RRV) har som ett led i sin förvaltningsrevision gjort en granskning av samhällets åtgärder mot narkotikamissbruk. Syftet med granskningen har främst varit att ge statsmakterna, myndigheter och andra organ underlag för vidare överväganden i samband med beslut om insatser inom narkotikaområdet. Granskningen har redovisats i revisionsrapporterna Samhällets åtgärder mot narkotikamissbruk Del I, Insatser, kostnader, mål och medel för narkotikabekämpningen (Dnr 1982:1114) och Del II Översiktlig analys (Dnr 1983:567). I sistnämnda rapport har riksrevisionsverket gjort

en översiktlig analys av nuvarande åtgärder inom narkotikabekämpningen samt lämnat synpunkter på inriktningen av den fortsatta verksamheten.

Utredningen (S 1982:07) om översyn av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation m. m. föreslår i Rapport om alkohol- och narkotikaupplysning (RAN) (Ds S 1983:11) förbättrad samordning och organisation av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation. Utredningen har bl. a. strävat efter att stimulera drogförebyggande verksamhet på lokal nivå genom bl. a. kommunerna och föreningslivet.

Socialberedningen (S 1980:07), som har uppdraget att göra en allmän uppföljning och utvärdering av socialtjänstreformen, skall bl. a. se över den administrativa tvångslagstiftningens utformning, dvs. lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV), lagen (1980:621) om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Beredningen skall vidare bl. a. studera formerna för och innehållet i föreningslivets samverkan med socialnämndernas olika verksamhetsområden samt överväga möjligheterna till intensifierad konkret samverkan.

Beredningen har hösten 1983 avlämnat delbetänkandet Erfarenheter av LVM och vissa andra socialtjänstfrågor (Ds S 1983:16). Beredningen beräknar att avge ytterligare två delbetänkanden under första halvåret 1984, ett beträffande den psykiatriska vården och ett beträffande vården av unga. Beredningen beräknar avlämna sitt slutbetänkande i slutet av år 1984.

Statsrådet Gertrud Sigurdsen anför i budgetpropositionen att hon avser att tillsammans med andra berörda statsråd föreslå regeringen att en särskild proposition angående samordnad drogpolitik föreläggs riksdagen under hösten 1984. Därvid kommer bl. a. förslagen från narkotikakommissionen och socialdepartementets arbetsgrupp att behandlas.

Narkotikakommissionen anför i sitt slutbetänkande som sin bestämda uppfattning att narkotikapolitiken även i framtiden måste vara ett prioriterat område där, trots att det allmännas kostnader för kampen mot narkotikan är mycket stora, en viss expansion bör få äga rum. Kommissionen anför vidare att satsningen på narkotikapolitiken måste bygga på några viktiga hörnstenar. En sådan är insikten om att det är i människans närhet den viktigaste fronten mot narkotikan går. Det är genom att hemmet, skolan, arbetsplatsen och bostadsområdet fungerar som man kan förhindra att missbruk uppstår och snabbt motverka det, om det uppkommer. Detta måste bygga på goda kunskaper om de lokala förhållandena och på färdighet att tidigt upptäcka missbruk. Budskapet måste vara konsekvent och de frivilliga krafterna och de som själva är i riskzonen måste mobiliseras att delta i arbetet. Beträffande narkotikamissbrukets karaktär anför kommissionen bl. a. följande (s. 66):

På samma sätt kan man konstatera att narkotikamissbruket inte är ett missbruk utan flera typer av missbruk. Ofta förmedlas en schablonbild som får ligga till grund för debatten och ibland får utgöra underlag för beslut om åtgärder. Narkotikamissbruk liktydigt med injektionsmissbruk, kriminalitet,

Rättelse: S. 42, mom. 26 Tillkommer: m. m.

social misär, förnedring och den sista "silen" på en offentlig toalett får oftast utgöra den schablonbilden. Men missbruket har många andra ansikten, t. ex. gänget som tar sin första eller andra pipa hasch, vuxna som ersatt lördagsgroggen med ett cannabisrus eller "innefolket" som i vissa sammanhang prövar på att snusa kokain.

Missbruksbilden är således komplicerad. Missbrukets yttringar beror dels på vilket preparat som används, dels på i vilka miljöer och i vilka grupper som missbruket sker. Den komplicerade bilden visar också att det inte finns någon unik orsak till att narkotikamissbruk uppstår. Mönstret varierar från individ till individ både i fråga om missbrukets orsaker, förlopp och intensitet. En rad olika faktorer och processer disponerar för och kan leda till missbruk. Drogernas tillgänglighet, individernas personlighetsdrag eller karaktärsstörningar samt olika samhällsförhållanden bidrar i ett komplicerat samspel till narkotikamissbruket.

Det är enligt kommissionen svårt att förutse vilka som löper risk att dras in i drogmissbruk. Vem som helst kan komma att pröva droger. Om han eller hon slutar av eget initiativ vet man inte i förväg. Det är därför enligt kommissionen viktigt att alla lever i en gemenskap som är så beskaffad att den förebygger uppkomsten av missbruk och som reagerar på ett riktigt sätt om tendenser till missbruk visar sig. Kommissionen konstaterar vidare bl. a. att om familjeförhållandena är ordnade och relationerna mellan familjens medlemmar bra brukar problem i fråga om experiment med droger i allmänhet kunna lösas utan ingripande utifrån. Man kan emellertid enligt kommissionen inte lägga allt ansvar på familjen. Den måste veta vart man skall vända sig om den egna förmågan inte räcker till. Gemenskapen måste vara större än familjen för att ge det sociala kontaktnät som är det bästa medlet mot drogmissbruk.

Skolan har enligt kommissionen en central roll när det gäller upplysning i drogfrågor och förebyggande arbete. Kommissionen betonar vikten av att arbetet mot droger måste ske fortlöpande i alla ämnen, årskurser och skolor. Målet skall därvid enligt kommissionen vara att både förbättra ungdomars kunskaper om droger och att påverka deras attityder och värderingar i drogfrågor. Kommissionen har i sina olika promemorior framhållit att skolk och andra s. k. "drop out"-situationer i skolan är tecken på sådana risker som måste leda till reaktion från omgivningens sida innan något missbruk utvecklat sig.

Organisationslivet har en lång tradition av aktiva insatser för att motverka drogmissbruk. Organisationernas och föreningslivets engagemang är enligt kommissionen en förutsättning för att det skall bli möjligt att komma till rätta med drogproblemen. Kommissionen anför att organisationerna även i fortsättningen måste få ett väsentligt samhällsstöd i olika former för att kunna bedriva drogförebyggande verksamhet. Kommissionen berör närmare frågan om organisationernas roll i det förebyggande arbetet i promemorian Lokala insatser mot narkotika (pm nr 7).

När det gäller frågan om samarbetet mellan polisen och socialtjänsten i det förebyggande arbetet konstaterar kommissionen i promemorian att polisen

hittills haft svårt att få kontakt med socialtjänsten. Det är enligt kommissionen angeläget att polisen i vissa fall underrättar socialtjänsten tidigare än vad som nu sker. Enligt vad kommissionen erfarit är samarbetet bäst etablerat där särskild person/enhet avdelats inom polisen för att handlägga ungdomsbrott och där samtidigt en social jour, t. ex. särskilda ungdomsenheter, inrättats inom socialtjänsten. Principen måste enligt kommissionen vara att socialtjänsten kontaktas i så nära anslutning till polisingripandet som möjligt.

Narkotikakommissionen tar i slutbetänkandet även upp frågan om vård och behandling för missbruket. Varje missbrukare måste enligt kommissionen kunna få rätt behandling vid rätt tidpunkt. Detta innebär att det måste finnas olika typer av vård och behandling som kan kombineras på det mest ändamålsenliga sättet, varför det måste finnas tillgång såväl till behandlingshem med olika inriktning i fråga om behandlingsinnehåll, som till familjehem och enheter för öppen vård. Det tycks enligt kommissionen finnas stora behov av att öppenvården utvecklas och förbättras. Kommissionen pekar på att socialdepartementet arbetar med dessa frågor. Det finns, anför kommissionen vidare, situationer där man inte kan undvika tvång och påtryckningar i vården. Principen om frivillighet får enligt kommissionen aldrig leda till passivitet. Kommissionen framhåller att den nya socialtjänstlagstiftningen inneburit att det uppstått ett gap mellan tidiga insatser och – om dessa misslyckas – senare tvångsåtgärder. Kommissionen anser vidare att man bör överväga vissa ändringar i tvångslagstiftningen, främst i LVU, så att socialtjänsten kan få kontakt med motvilliga missbrukare och så att föreskrifter kan ges som påtryckning för att bryta ett missbruk. Även åldersgränserna för vård enligt LVU bör enligt kommissionen ses över och justeras uppåt. Kommissionen förutsätter att socialberedningen beaktar dessa frågor i sitt fortsatta arbete.

Beträffande kriminalvård och narkotikamissbruk anför kommissionen i slutbetänkandet bl. a. följande (s. 92):

Det är lätt att betrakta kriminalvården som en värld för sig. Men när det gäller kampen mot drogmissbruket liksom på andra områden är naturligtvis kriminalvården en del av samhället. Detta har kommit till uttryck i den s. k. normaliseringsprincipen som innebär att kriminalvårdens klienter har rätt till sociala stöd- och hjälpåtgärder på samma sätt som övriga medborgare. Även om de utgör en särskilt eftersatt grupp som behöver hjälp redan för att kunna utnyttja samhällsresurserna – en hjälp som då måste ges av kriminalvården – är det nödvändigt att hålla fast vid normaliseringsprincipen. Detta innebär att åtgärder mot narkotikamissbruk inom kriminalvården måste integreras i samhällets övriga insatser mot missbruket. Det krävs därför på detta liksom på andra områden ett nära samarbete mellan kriminalvården och andra myndigheter samt organisationer som arbetar inom narkotikaområdet. Särskilt gäller detta om förhållandet mellan kriminalvården och socialtjänsten som måste ställa upp med både motivationsarbete, behandlingsresurser och eftervård för kriminalvårdens klienter.

Frågan om insatser inom kriminalvården m. m. behandlas av kommissionen i en särskild promemoria (pm nr 11).

Riksrevisionsverket pekar i sin revisionsrapport Samhällets åtgärder mot narkotikamissbruk Del II, Översiktlig analys bl. a. på att skolan har unika möjligheter i det drogförebyggande arbetet genom att den når alla barn och ungdomar i åldrarna 7–16 år. Det är därför enligt verket angeläget att det skapas goda förutsättningar för droginformation i skolorna. För att få kännedom om och kontakt med missbrukare i ett tidigare skede bör vidare socialtjänsten utöka sina insatser för uppsökande verksamhet samt utarbeta program för behandling av personer med initialt, sporadiskt eller eljest mindre omfattande missbruk. Socialstyrelsen bör enligt riksrevisionsverket understödja en sådan verksamhet. Det är också, framhåller verket, viktigt att polisen rapporterar till socialtjänsten när misstanke om narkotikamissbruk föreligger. Råd bör enligt verket utfärdas av berörda centrala myndigheter i frågan. Verket pekar vidare bl. a. på att det endast är i begränsad utsträckning som polisen, domstolar m. fl. aktivt medverkar till att behövlig vård initieras. Det är viktigt att åstadkomma en samstämmighet mellan vårdlagstiftningen och de synsätt som finns inom de samhällsorgan som är verksamma inom narkotikaområdet. Enligt verkets mening finns det även ett behov av att närmare överväga hur kriminalvårdens insatser skall kunna integreras med samhällets särskilda narkomanvårdsinsatser.

Som anmärkts inledningsvis bereder en arbetsgrupp inom socialdepartementet vård- och rehabiliteringsfrågor på narkomanvårdsområdet. Arbetsgruppen kommer inom kort att redovisa sina överväganden och förslag beträffande bl. a. öppenvården, institutionsvården, familjevården samt olika utslussningsmodeller. Syftet är att föreslå ett samlat vårdprogram för missbrukare.

I den tidigare nämnda promemorian Offensiv narkomanvård har arbetsgruppen redan föreslagit vissa särskilda insatser i syfte att utveckla och effektivisera den öppna narkomanvården. I promemorian föreslog arbetsgruppen att medel skulle anslås dels till utbildnings- och utvecklingsinsatser i syfte att utveckla socialtjänstens metoder för tidiga insatser och effektivare samverkansformer mellan socialtjänsten, polisen och kriminalvården, dels för försöksverksamhet med inriktning på gatuprostituerade narkotikamissbrukare och missbrukare med allvarliga psykiska störningar.

Regeringen beslutade i juni 1983 att ställa 4,5 milj. kr. till socialdepartementets förfogande att disponeras i enlighet med förslag från arbetsgruppen. Statsbidrag har därefter utgått till utvecklingsinsatser i 15 kommuner, de flesta utanför storstadslänen.

I *motion 1983/84:2484 av Karin Söder (c) och Rune Gustavsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av narkotikapolitiken och om föräldrarnas centrala roll *(yrkande 1)*. Motionärerna anför bl. a. att ett samlat grepp skyndsamt måste tas på basis av narkotikakommissionens arbete men att riksdagen i avvaktan på detta bör fatta vissa centrala beslut samt ge

principiella riktlinjer för narkotikapolitiken i vissa delar. Familjen och föräldrarna är enligt motionärerna den främsta möjligheten när det gäller att ge ungdomar i narkotika-riskzon ett socialt stöd. Det är viktigt att familjen har resurser att möta de problem som uppkommer snabbt och att föräldrarnas och familjens sociala trygghetsroll framhävs. Beträffande skolans roll anför motionärerna följande.

Skolan har ett stort ansvar och en viktig roll i det förebyggande arbetet mot drogerna genom en väl upplagd informationsverksamhet. Många goda resultat kan säkerligen uppvisas runt om i landet. Men verksamheten måste bli heltäckande så att alla elever nås av budskapet. Drogernas skadeverkningar bör vara en naturlig och viktig del i skolans undervisning. För att detta skall bli verklighet bör inom varje rektorsområde finnas en lärare som har ansvaret för en sådan undervisning. Men informationen får inte avgränsas till eleverna. Den måste gälla skolans lärare och annan personal. Kontakten med föräldrarna är ett annat viktigt område som bör ingå i skolans uppgifter liksom kontakter med polis och socialmyndigheter.

Motionärerna framhåller vidare att folkrörelserna utgör en betydelsefull kanal för att få ut mer information i missbruksfrågorna. För att få en effektiv vårdkedja är det vidare nödvändigt att inrikta arbetet på att de resurser som står till förfogande på vårdsidan utnyttjas på ett effektivt sätt. Det torde också enligt motionärerna stå klart att LVM och dess tillämpning inte är tillräcklig som instrument utan är en del av en helhet där olika åtgärder och samhällsinsatser måste samverka långsiktigt för att nå resultat. Vården av missbrukare måste, framhåller motionärerna, leda till verkliga resultat där de vårdade återförs till en människovärdig tillvaro.

I *motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av dels en samlokalisering av polis-socialtjänst i vissa fall, dels att av polisen omhändertagen drogpåverkad ungdom i övriga fall regelmässigt kommer i kontakt med socialtjänsten *(yrkande 1)*. Motionärerna framhåller att en samordnad jourverksamhet av polis och socialvård skulle kunna ge socialtjänsten tidiga indikationer på missbruk främst hos unga och därmed möjliggöra tidigare insatser för att snabbt kunna hejda en destruktiv period som annars ofelbart leder till social misär och medicinska och sociala skador. Motionärerna föreslår därför att i storstäderna möjligheten undersöks att samlokalisera socialtjänstenheter med de hårdast belastade polisstationerna samt att i övriga landet det bör finnas en ansvarig socialpolis på varje polisstation som har till uppgift att snabbt underrätta och hålla intim kontakt med socialtjänsten.

I *motion 1983/84:2256 av Martin Olsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om åtgärder för vård och rehabilitering av narkotikamissbrukare. Eftersom återfallsprocenten bland narkotikamissbrukare är hög är det enligt motionären särskilt viktigt att pröva nya vägar för vård och rehabilitering och ge stora resurser för

detta. Motionären anser att det finns anledning att pröva om inte större medicinska insatser och mer individuellt anpassade metoder än de hittillsvarande skulle vara positiva i strävandena att ge missbrukarna motivation och kraft att inte återfalla till missbruk och brottslig verksamhet. Motionären framhåller vidare bl. a. att tillräckliga resurser och medel måste sättas in för att förhindra att narkotikan kommer in på kriminalvårdsanstalterna så att vi på anstalterna får nya missbrukare.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågor om drogförebyggande åtgärder, tidiga vårdinsatser, eftervård och rehabilitering, senast i de av riksdagen godkända betänkandena SoU 1981/82:43 och 1982/83:26. Utskottet har i sistnämnda betänkande beträffande föräldrarollen anfört följande (s. 7):

Med anledning av vad motionärerna anfört vill utskottet vidare särskilt nämna betydelsen av föräldrarnas insatser och medverkan när det gäller att hjälpa ungdomen med missbruksproblem. Föräldrarna behövs även i det förebyggande arbetet. Det är därför viktigt för bl. a. socialnämnderna att finna vägar att nå föräldrarna och uppmuntra dem till ett aktivt ansvarstagande.

I övrigt får hänvisas till vad som anförts i nämnda betänkanden.

Utskottet har vidare vid flera tillfällen behandlat frågan om samarbetet mellan polisen och socialtjänsten, senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1983/84:1. Utskottet anförde därvid bl. a. följande (s. 43):

Som framgått av redogörelsen ovan (s. 30) innehåller 71 § socialtjänstlagen regler om anmälningsskyldighet till skydd för barn och ungdom. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt de som är anställda hos sådana myndigheter är enligt nämnda lagrum skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till den underåriges skydd. Anmälningsskyldigheten gäller bl. a. polisen.

Rikspolisstyrelsen har i anslutning till socialtjänstreformen särskilt föreskrivit (jfr ovan s. 31) att anmälan till socialnämnden alltid skall ske när någon omhändertagits enligt LOB, oavsett om berusningen är orsakad av alkohol eller annat berusningsmedel. Härutöver har polisen enligt polisinstruktionen (3 §) en allmän skyldighet att fortlöpande samarbeta med de sociala organen.

Någon form av jour hos socialtjänsten är av stor betydelse för att anmälningsskyldigheten skall fungera effektivt och åtgärder av socialtjänsten snabbt komma till stånd för ungdomar med missbruksproblem. Utskottet vill därför – framför allt mot bakgrund av LTO/LOB-utredningens uttalanden om samarbetet mellan socialtjänsten och polisen i allmänhet (jfr ovan s. 33–34) – framhålla vikten av att den sociala jourverksamheten i kommunerna byggs ut på ett sådant sätt att arbetet med att förebygga och motverka ungdomars drogmissbruk kan föras effektivt samt att samarbetet mellan polisen och socialtjänsten får en sådan utformning att socialnämnden genast får kännedom om av polisen omhändertagen missbrukande ungdom. Utskottet vill samtidigt understryka vikten av att även polisen strävar efter effektiva rutiner för fullgörande av anmälningsskyldigheten enligt 71 § socialtjänstlagen när det gäller ungdomar som omhändertagits i drogpåverkat tillstånd.

Det bör vidare framhållas att vad det här främst är fråga om är att finna former för ett praktiskt fungerande samarbete mellan polis och socialnämnd, anpassat efter de varierande förhållanden som råder på olika orter. Detta är inte så mycket en fråga för lagstiftaren som för de ansvariga myndigheterna. Utskottet vill därför i sammanhanget erinra om tidigare riksdagsuttalanden angående vikten av fortsatt utveckling av samarbetet på barn- och ungdomsområdet (jfr ovan s. 32–33).

Enligt 3 § polisinstruktionen (1972:511) skall polisen bl. a. snarast underrätta socialtjänsten om förhållanden som bör föranleda något åtgärd av dem. I regeringens proposition 1983/84:111 Förslag till polislag m. m. som nyligen förelagts riksdagen föreslås föreskriften om skyldighet att lämna underrättelser till myndigheterna inom socialtjänsten i oförändrat skick föras över från 3 § polisinstruktionen. I propositionen pekas bl. a. på att med hänsyn till socialtjänstlagens karaktär av ramlag tillämpningen i viss utsträckning torde komma att bli beroende av de riktlinjer som man lokalt kan komma överens om mellan polisen och socialnämnden (s. 57). Propositionen har ännu inte riksdagsbehandlats.

Med anledning av de nu aktuella motionerna konstaterar utskottet att kampen mot narkotikamissbruket numera bedrivs på bredare front. Målsättningen är ett narkotikafritt samhälle. Narkotikakommissionen har avlämnat ett omfattande utredningsmaterial med ett stort antal förslag till förbättringar inom olika samhällssektorer för att effektivisera kampen mot missbruket. Riksrevisionsverket har därutöver analyserat mål och medel och pekat på många brister i narkotikabekämpningen. På droginformationsområdet har förslag lämnats beträffande förbättrad samordning och organisation av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation. Vidare kommer arbetsgruppen i socialdepartementet inom kort att föreslå ett samlat åtgärdsprogram i fråga om vård och rehabilitering av narkotikamissbrukare.

I budgetpropositionen aviseras att regeringen avser att under hösten 1984 förelägga riksdagen en proposition angående bl. a. samordnad narkotikapolitik.

Enligt utskottets mening saknas anledning för riksdagen att föregripa regeringens förslag genom att nu ange vissa riktlinjer för narkotikapolitiken. Utskottet anser således att regeringens proposition i hithörande frågor bör avvaktas. Utskottet vill emellertid med anledning av vad som anförs i motion 1983/84:2484 på nytt betona den stora betydelse familjen och föräldrarna har i det drogförebyggande arbetet. Särskilt för ungdomar i riskzonen är det viktigt att föräldrarna förstår missbruksproblematiken och kan ge ett verksamt stöd. Det är därför angeläget att, som utskottet även tidigare framhållit, samhället uppmuntrar föräldrarna till ett aktivt ansvarstagande och deltagande i det missbruksförebyggande arbetet. Som framhålls i motionen vill utskottet också understryka skolans unika möjligheter och ansvar i detta hänseende.

Kampen mot narkotikamissbruket måste även fortsättningsvis bedrivas med beslutsamhet. Det är enligt utskottets mening därför angeläget att

förslag till en samordnad narkotikapolitik på grundval av bl. a. narkotikakommissionens förslag snarast föreläggs riksdagen. Utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att utvecklingsarbetet fortsätter i samma omfattning som tidigare och inte tillåts avstanna i avvaktan på övervägandena angående den framtida narkotikapolitiken.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:2484 yrkande 1.

I socialtjänstlagen finns regler om anmälningsskyldighet till skydd för barn och ungdom (71 §). Anmälningsskyldigheten gäller bl. a. polisen. Utskottet har tidigare, som framgår av lämnad redogörelse, understrukit vikten av att anmälningsskyldigheten fullgörs. Utskottet har samtidigt framhållit att det främst gäller att finna ett praktiskt fungerande samarbete mellan polis och socialnämnd, anpassat efter lokala förhållanden. Samlokalisering är en möjlighet som därvid kan övervägas. Narkotikakommissionen har redovisat en liknande uppfattning. Principen måste som kommissionen förordar vara att socialtjänsten kontaktas i så nära anslutning till polisingripandet som möjligt. Kommissionens förslag bereds som ovan nämnts f. n. inom regeringskansliet med sikte på en proposition hösten 1984.

Utskottet vill vidare ånyo framhålla vikten av att bygga ut den sociala jourverksamheten i kommunerna. Detta är en förutsättning för en effektiv samverkan mellan polis och socialtjänst när det gäller omhändertagandet av drogpåverkade ungdomar.

Genom det anförda får motion 1983/84:2493 yrkande 1 anses besvarad. Motionen avstyrks.

Utskottet anser vidare i likhet med motionären i motion 1983/84:2256 att nya vägar för vård och rehabilitering måste prövas i strävandena att ge missbrukarna motivation och kraft att inte återfalla till missbruk och brottslig verksamhet. Motionären får stöd av narkotikakommissionen som bl. a. pekar på nödvändigheten och behovet av motivationsinsatser, behandlingsresurser och eftervård av kriminalvårdens klienter. Även riksrevisionsverket pekar på behovet av att närmare överväga hur kriminalvårdens insatser skall kunna integreras med samhällets övriga narkomanvårdsinsatser.

Även vårdfrågorna är som ovan nämnts avsedda att behandlas i den av regeringen aviserade propositionen om drogpolitiken. Någon riksdagens åtgärd är vid angivna förhållanden inte påkallad med anledning av vad som anförs i motionen. Denna avstyrks därför.

Enskilda vårdinitiativ

I *motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening uttalar önskvärdheten av att enskilda initiativ bättre tas till vara inom missbruksvården *(yrkande 14)* samt att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till lag där kommunerna åläggs att pröva även andra initiativ än med kommunalt huvudmannaskap när det gäller service, vård och omvårdnad i enlighet med vad som anförts i motionen *(yrkande 15)*.

Utskottet behandlade frågan om fristående vårdalternativ senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1983/84:1. Utskottet, som avstyrkte ett motionsyrkande liknande det nu aktuella yrkande 15, anförde följande (s. 41):

Kommunerna har enligt socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. På hälso- och sjukvårdsområdet har landstingskommunerna ett motsvarande ansvar. Det samhällsansvar som sålunda lagts på kommuner och landsting kan inte överlåtas till enskilda huvudmän. Å andra sidan lämnar, som framgår av redogörelsen ovan (s. 19–22) gällande lagstiftning ett betydande utrymme för enskilda insatser av olika slag på det sociala vårdområdet. Som utskottet tidigare framhållit har enskilda och organisationer här gjort betydande insatser. Det kommer även i framtiden att föreligga ett behov av sådana insatser. Detta kan också läggas till grund för ett ökat idéutbyte och en ökad samverkan mellan samhället å den ena sidan och organisationer och enskilda å den andra.

Det är givetvis i dagens ekonomiska klimat angeläget att den enskilde skall kunna erbjudas en så bra vård och service som möjligt till en rimlig kostnad för samhället. I vilka former och genom vilken vårdhuvudman vård skall erbjudas måste emellertid avgöras av de för vården ytterst ansvariga kommunala huvudmännen. Därtill kommer att uppfattningarna ofta kan gå starkt isär när det gäller vad som skall anses vara en god vård och därmed även när det gäller bedömningen av vad som är skälig kostnad. En reell valfrihet för den enskilde mellan olika vårdalternativ förutsätter dessutom en viss överkapacitet på vårdplatser, vilket ter sig tämligen orealistiskt i dagens ekonomiska situation.

Som riksdagen tidigare framhållit (jfr ovan s. 22) bör vidare starka skäl föreligga för att införa regleringar som innebär ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Utskottet anser inte att sådana skäl föreligger i nu aktuellt hänseende. Det kan dessutom erinas om att principerna för den kommunala upphandlingen i stor utsträckning överensstämmer med vad som gäller inom den statliga sektorn (se ovan s. 22).

Utskottet avstyrker på grund av det anförda bifall till motion 1982/83:1082.

Utskottet, som liksom tidigare anser att frivilliga insatser från organisationer och enskilda behövs som ett komplement till de insatser som kan göras inom socialtjänsten, avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1983/84:2493 yrkandena 14 och 15.

Internationella insatser

I *motion 1983/84:1221 av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (s) och Thure Jadestig (s)* föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder inom narkotikapolitiken. Motionärerna anför bl. a. att jämsides med ekonomiskt och annat stöd till t. ex. FN den svenska regeringen måste vidta egna åtgärder i kampen mot narkotikan på ett internationellt plan. Den liberala synen på narkotika i länder som Danmark, Holland och Spanien är enligt motionärerna allvarlig för länder

som inte gett upp kampen. Sverige måste t. ex. på ett konkret sätt markera för den spanska regeringen hur allvarligt vi ser på brott mot de internationella narkotikakonventionerna. Regeringen bör också överväga hur man kan påverka de danska och holländska regeringarna i syfte att dessa länder skall följa FN:s narkotikakonventioner, som dessa länder anslutit sig till.

Utom beträffande arbetet i FN (se härom bl. a. budgetpropositionen s. 162 och kommissionens pm nr 10 s. 24 ff.) genomförs inom den s. k. Pompidougruppen ett aktionsprogram mot narkotikamissbruket och mot den illegala narkotikahandeln i Europa. Särskilda europeiska seminarier har anordnats om behandling av de tyngst belastade missbrukarna, personalens situation inom narkomanvården, forskning om missbrukets omfattning samt om kontrollinsatser mot den illegala narkotikahandeln. Gruppen förbereder nu ett nytt program som skall diskuteras vid ett ministermöte i september 1984.

Inom Norden sker ett omfattande samarbete. En nordisk ämbetsmannagrupp, Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor, följer kontinuerligt utvecklingen i Norden och föreslår samordnade insatser mot missbruket. Som ett led i uppföljningen av det program som ett nordiskt ministermöte beslutade om år 1982 har nordiska seminarier anordnats om informations- och behandlingsinsatser. En särskild arbetsgrupp behandlar frågan om jämförande studier av missbrukets utveckling. Inom ramen för det arbete som bedrivs av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har en expertgrupp utarbetat en vetenskaplig översikt över cannabismissbrukets hälsomässiga skadeverkningar. Särskilda arbetsgrupper har lämnat förslag om intensifierat nordiskt samarbete inom polisens och tullens verksamhetsområde. Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor förbereder nu ett nytt nordiskt handlingsprogram på området.

Narkotikakommissionen konstaterar i sitt slutbetänkande (s. 96) bl. a. att narkotikaproblemet är internationellt och att förhållandena i andra länder och andra länders ansträngningar – eller brist på ansträngningar – får betydelse för situationen i Sverige. Sveriges internationella engagemang i narkotikafrågan är enligt kommissionen redan av den anledningen ett nödvändigt inslag i en sammanhållen narkotikapolitik. Ett mål är därför att påverka andra länders inställning i narkotikafrågan. Kommissionen framhåller vidare att det är nödvändigt att Sveriges internationella profil i narkotikasammanhang är hög och konsekvent. Beträffande Sveriges roll i det internationella narkotikasamarbetet anför kommissionen i promemorian Internationellt arbete mot narkotika (pm nr 10) sammanfattningsvis bl. a. följande (s. 48–51):

Sverige bör vid såväl bi- som multilaterala kontakter fortsätta att driva kravet på att alla länder ansluter sig till FN-konventionerna, nämligen den allmänna narkotikakonventionen från år 1961 (ändrad år 1972) och konventionen om psykotropa substanser från år 1971. Sverige bör också arbeta för att konventionen om psykotropa substanser skärps.

Sverige bör vidare verka för att bristande tillämpning av FN-konventioner-

na i ett land uppmärksammas av FN och åtgärdas av landet i fråga i samråd med berört FN-organ. Sverige bör fortsätta att på lämpligt sätt framföra kritik mot länder som inte vidtar tillräckliga åtgärder mot illegal produktion, handel och missbruk av narkotika (inkl. psykotropa substanser).

Sverige skall verka för att de s. k. transitländernas särskilda problem uppmärksammas internationellt och föranleder åtgärder.

Sverige bör vidare utnyttja de möjligheter som finns att begära att kontrollstyrelsen prövar frågan om brott mot FN-konventionerna. Narkotikakontrollstyrelsen måste tydligare och öppnare ta ställning i frågor om tillämpning av FN-konventionerna.

Sverige bör se över rutinerna för vår representation vid internationella möten och se till att vi systematiskt representeras av sakkunniga personer som är väl orienterade om svensk narkotikapolitik. För att underlätta det bör vi klarare slå fast vilka frågor som skall drivas internationellt.

Våra aktioner vid internationella narkotikamöten måste i högre grad förberedas bl. a. genom bilaterala kontakter.

Socialdepartementet bör även i fortsättningen samordna det internationella narkotikasamarbetet och därvid sträva efter att aktivera också andra fackdepartement.

Enligt vad utskottet inhämtat har Sverige nyligen vid FN:s narkotikakommissions möte (februari 1984) i egenskap av observatör aktualiserat Spaniens narkotikalagstiftning i ett anförande. Vidare är Spaniens narkotikalagstiftning enligt uppgift föremål för Internationella narkotikakontrollstyrelsens (INCB) bedömning när det gäller dess förenlighet med 1961 års internationella narkotikakonvention.

Med hänsyn till vad som ovan redovisats påkallar enligt utskottets mening motion 1983/84:1221 inte något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks därför.

Socialstyrelsens narkotikaförteckningar

Socialstyrelsen har författningsenlig skyldighet att låta upprätta och kungöra förteckningar över narkotika [1 § narkotikaförordningen (1962:704)]. Sådana förteckningar har kungjorts i, förutom svensk författningssamling, medicinalväsendets författningssamling (MF) 1974:67, omtryckt i socialstyrelsens författningssamling (SOSFS (M) 1981:54).

Förteckningarna är fem till antalet. I de olika förteckningarna tas sådana narkotiska preparat upp som från läkemedelssynpunkt bygger på en avvägning mellan missbruksrisk och behovet av tillgänglighet för mediciniskt bruk. De preparat som finns upptagna i narkotikaförteckning I får enligt socialstyrelsens narkotikakungörelse (1974:711) endast efter vederbörligt tillstånd användas för medicinsk och vetenskaplig forskning. De preparat som finns upptagna på narkotikaförteckning II är sådana som är mycket missbruksfarliga men som också har viss medicinsk användning. Kokain

finns upptaget på narkotikaförteckning II. Enligt vad utskottet inhämtat har kokainet viss aktualitet som läkemedel, bl. a. för cancerpatienter.

Enligt socialstyrelsens narkotikaförteckningar hänförs inte till narkotika beredningar, som innehåller högst 0,1 % kokain, beräknat som kokainbas, i blandning med ett eller flera andra terapeutiskt verksamma, inte narkotiska ämnen.

I *motion 1983/84:628 av Thure Jadestig (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att överföra kokain till narkotikaförteckning I. Motionären anför bl. a. att ett svenskt initiativ att genom administrativa beslut helt utmönstra kokain som läkemedel skulle få stor betydelse för samordnade internationella åtgärder mot de koka- och kokainproducerande länderna i syfte att förmå dem att helt eliminera denna produktion. För inhemskt svenskt vidkommande skulle enligt motionären ett överförande av kokain till narkotikaförteckning I innebära en strängare syn på narkotikabrott som avser detta medel. Det skulle enligt motionären vidare betyda ett kontrollpolitiskt jämställande med heroin, vilket vore betydelsefullt från folkhälsosynpunkt. Motionären anför vidare bl. a. att inför hotet av en ny kokainepidemi det finns anledning för lagstiftaren att markera en strängare syn på kokain än den som visats i nuvarande domstolspraxis. Motionären hänvisar därvid till en nyligen av högsta domstolen meddelad dom på narkotikabrottsområdet.

Den grundläggande definitionen av narkotika finns numera intagen i narkotikastrafflagen (1968:64) (jfr prop. 1982/83:141, JuU 1982/83:37). Denna definition av narkotika fanns tidigare i narkotikaförordningen (1962:704). Ändringen trädde i kraft den 1 juli 1983. Vidare infördes i narkotikastrafflagen i samband härmed en regel av innebörd att föreskrifter som berättigar till befattning med narkotika endast får meddelas för medicinskt eller vetenskapligt ändamål. Sådana bestämmelser finns i narkotikaförordningen och narkotikakungörelsen. Narkotikastrafflagen hänvisar sålunda inte längre till 1 § narkotikaförordningen och den där förekommande bestämmelsen om narkotikaförteckningar.

Straffrättsligt förstås med narkotika bl. a. sådant preparat som är föremål för kontroll enligt 1961 års allmänna narkotikakonvention. Till konventionen finns fyra narkotikaförteckningar vidhäftade som fortlöpande revideras. Kokain är upptagen på den lista (Schedule I) som upptar preparat som enligt konventionen skall vara föremål för strängaste internationella kontroll.

Narkotikakommissionen anför beträffande kokain i promemorian Opinionsbildning mot narkotika (pm nr 6) följande (s. 33–34):

När det gäller övriga preparat är det däremot sparsamt med material. Det saknas t. ex. nästan helt grundläggande information om kokain. Detta preparat tycks lyckligtvis vara ganska ovanligt i Sverige men det finns en risk för att tillgången ökar. Skulle det ske, är det viktigt att man snabbt kan få ut ett bra informationsmaterial till yrkesgrupper som i sitt arbete kan befaras komma i kontakt med missbruket. Det gäller personal inom sjukvård,

socialvård och kriminalvård och vid polisen. Även om man alltså inte skall utgå från att kokainet kommer att spridas i Sverige, måste samhället ha en hög beredskap. Kommissionen anser att ett sådant material bör utarbetas. Materialet bör mot bakgrund av vad som sagts tidigare däremot inte gå ut i massupplaga eller på ett ostrukturerat sätt riktas mot ungdomsgrupper. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta det informationsmaterial som behövs.

I budgetpropositionen (s. 161) anför vidare statsrådet Gertrud Sigurdsen att kokainmissbruk bara förekommer i begränsad utsträckning i Sverige och att hon haft överläggningar med berörda myndigheter för att diskutera åtgärder för att minska risken för en spridning av kokainmissbruket i Sverige.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att ett överförande av kokain till socialstyrelsens narkotikaförteckning I knappast skulle ha så stor effekt för narkotikabekämpningen att det enbart av detta skäl är motiverat att helt avföra det som läkemedel.

Utskottet vill vidare framhålla att en strängare straffrättslig klassificering av kokain torde förutsätta ändring av narkotikastrafflagen. Motion 1983/84:628 avstyrks således.

Försäljning av alkoholhaltiga preparat

Enligt 7 § lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat får sådana inte tillhandahållas om det föreligger särskild anledning att anta att varan är avsedd att användas i berusningssyfte. För försäljning av teknisk sprit krävs i princip tillstånd. Alkoholhaltiga preparat – dit t. ex. alkoholhaltiga brännvätskor, förgasarskydd och spolarvätskor räknas – får däremot försäljas på samma villkor som gäller för handel i allmänhet. Om lagens bestämmelser inte efterlevs kan socialstyrelsen bl. a. meddela varning eller förbjuda försäljning. Lagen innehåller även särskilda ansvarsbestämmelser.

Socialstyrelsen har utfärdat särskilda verkställighetsföreskrifter (SOSFS 1978:70).

I *motion 1983/84:980 av Stina Gustavsson (c) och Kersti Johansson (c)* hemställs att riksdagen begär att regeringen tar initiativ så att inköp av alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte förhindras. Motionärerna framhåller att det från olika håll i landet kommer uppgifter om att många personer berusar sig med alkoholhaltiga preparat som säljs fritt bl. a. vid bensinstationer, t. ex. preparaten T-röd och K-sprit. Dessa preparat är enligt motionärerna alltför lättåtkomliga. Motionärerna framhåller vidare att bestämmelsen att preparaten inte får säljas om det föreligger särskild anledning att anta att varan skall användas i berusningssyfte har visat sig svår att efterleva. Motionärerna anser därför att kraftfulla åtgärder bör övervägas för att om möjligt hindra att dessa preparat inköps i berusningssyfte.

Utskottet har inhämtat att flera av landets kommuner har uppmärksammat socialstyrelsen på ett ökat missbruk av olika slags alkoholhaltiga preparat. Från kommunerna har också uppgivits att allt yngre personer använder alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte. Företeelsen är i och för sig inte ny. De medel som missbrukats har dock växlat genom åren. Till de preparat som numera missbrukas hör bl. a. T-röd och K-sprit.

Socialstyrelsen genomförde år 1983 en kommunenkät om missbruk av alkoholhaltiga preparat. Syftet med enkäten var bl. a. att få en översikt över situationen i hela landet och med detta som grund initiera åtgärder mot missbruket. Enkätsvaren har sammanfattats enligt följande:

- Ca 2/3 av kommunerna (178 st) anger att ett känt missbruk av alkoholhaltiga preparat förekommer i kommunen.
- Ca 1/3 av kommunerna (101 st) har sökt förebygga och/eller avhjälpa missbruket genom särskilda insatser. 45 kommuner har bearbetat försäljningsställen, 24 kommer har riktat sina insatser direkt till missbrukarna och 32 kommuner har gjort båda delarna.
- Mindre än 5 % av kända missbrukare av preparaten är 25 år eller yngre.
- Mindre än 10 % av kända missbrukare av preparaten är kvinnor
- 20 kommuner anger att missbruket minskar
- 62 kommuner anger att missbruket är oförändrat
- 51 kommuner anger att missbruket ökar

Resterande kommuner har inget känt missbruk eller vet ej hur utvecklingen av missbruket ser ut.

Socialstyrelsen har vidare med anledning av att flera kommuner efterlyst informationsmaterial framställt foldern Missbruk av alkoholhaltiga preparat som kortfattat behandlar missbruk. Foldern har utformats på sådant sätt att dess ena sida kan användas som affisch i affärslokalen.

Socialstyrelsens hittillsvarande erfarenhet är enligt uppgift att enbart skriftlig information till försäljningsställena ger liten effekt. Kommuner som kombinerat skriftlig information med personliga besök och andra insatser, t. ex. Landskrona kommun, har däremot lyckats bra i sina strävanden att minska missbruket. I Landskrona, som genomförde en kampanj hösten 1981, lyckades man inom ett år få i stort sett alla butiker att sälja preparaten över disk eller förvara dem undanskymt. Alla de klienter som vid försökets början missbrukade T-röd upphörde med detta. Mot bakgrund av denna erfarenhet distribuerade socialstyrelsen den nämnda foldern till landets socialnämnder, trots att foldern i huvudsak riktar sig till handeln. Vidare har handelns olika branschorgan informerats.

Socialstyrelsen har såsom ett led i sin tillsynsverksamhet i januari 1984 anordnat en konferens angående missbruk av alkoholhaltiga preparat med deltagande av experter från olika myndigheter och organisationer liksom tillverkare och försäljare. Styrelsen kommer inom kort att redovisa resultatet av konferensen. Därefter kommer gjorda insatser att utvärderas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om nödvändigheten av att förhindra inköp i berusningssyfte av alkoholhaltiga preparat av typ T-röd och

och K-sprit. Som ovan framgått arbetar dock socialstyrelsen redan aktivt med informationsverksamhet på detta område, bl. a. mot bakgrund av de positiva resultat som uppnåddes under det s. k. Landskronaprojektet 1981. Utskottet finner det angeläget att styrelsen följer upp resultaten härav och tar fortsatta initiativ för att förebygga missbruk av sådana preparat. Utskottet anser med hänsyn härtill inte något riksdagsinitiativ påkallat med anledning av motion 1983/84:980. Motionen avstyrks.

Medel för upplysning och information på drogområdet

I budgetpropositionen föreslås 37 003 000 kr. under anslaget *J 1. Upplysning och information på drogområdet.* För den informationsverksamhet om alkohol och andra droger som bedrivs av socialstyrelsens byrå för alkohol- och narkotikafrågor beräknas 733 000 kr. budgetåret 1984/85. För informationskampanjer och övrig informationsverksamhet som bedrivs av socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor beräknas sammanlagt 10 500 000 kr. Av detta belopp avser 3 300 000 kr. medel till arbetsmarknadens organisationer för kamratstödjande verksamhet. För statens ungdomsråds verksamhet med upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen beräknas 4 209 000 kr.

I propositionen föreslås vidare att anslagen B 52. Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m. (delvis), B 55. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, B 56. Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. och D 1. Skolöverstyrelsen (delvis) förs över från åttonde huvudtiteln till förevarande anslag under femte huvudtiteln. För den verksamhet som bedrivs vid Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning beräknas 2 620 000 kr. Kostnaderna för personalen vid CAN beräknas till 2 795 000 kr. Till Samarbetsnämnden för fördelning av statsbidrag till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. beräknas 13 335 500 kr. Samarbetsgruppen Länkens kamratförbund, Alkoholproblematikers riksorganisationer, Länkarnas riksförbund och Nykterhetsorganisationen Verdandi (KALV) bör enligt förslaget i propositionen få medel i särskild ordning. För samarbetsgruppens verksamhet beräknas 1 942 500 kr.

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation. Förslagen har redovisats i *Rapport om alkohol- och narkotikaupplysning (RAN),* (Ds S 1983:11). I rapporten, som nyligen har varit på remiss, lämnas förslag till en förbättrad samordning och organisation av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation. De förslag som lämnas i rapporten innebär inte bara att folkrörelsernas insatser i alkoholinformationen tas till vara utan även att de förstärks. I rapporten föreslås sålunda att folkrörelserna ges större ansvar för alkohol- och narkotikainformationen än hittills.

För att göra de statliga insatserna på drogområdet så effektiva som möjligt föreslås i rapporten att den statliga administrationen för bl. a. bidragsfördelningen förenklas. De statliga informationsinsatserna på drogområdet bör

enligt förslagen föras samman under femte huvudtiteln. Härmed underlättas samordning och överblick. Sammanblandning av myndighetsuppgifter och folkrörelsearbete bör enligt utredaren undvikas. I RAN lämnas därför förslag till organisatoriska förändringar som syftar till att klarare markera socialstyrelsens myndighetsansvar för den beslutade alkohol- och narkotikapolitiken.

Avsikten är att en proposition med förslag till samordning och organisation av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation m. m. skall läggas fram för riksdagen under hösten 1984. Propositionen avses även komma att bl. a. behandla frågan hur förändringar av missbrukets omfattning bör följas i framtiden med anledning av tidigare redovisade förslag (Ds S 1982:13) från utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO).

Som ett första led i det fortsatta beredningsarbetet av förslagen i RAN förordas i budgetpropositionen att de anslag under åttonde huvudtiteln som avser bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) samt organisationsstöd och bidrag till vissa nykterhetsorganisationer m. m. förs över till femte huvudtiteln redan fr. o. m. nästa budgetår. Förslaget innebär en uppräkning av anslaget J 1. Upplysning och information på drogområdet, från ca 15 milj. kr. innevarande budgetår till ca 37 milj. kr.

Utskottet har ingen erinran mot de föreslagna omdisponeringarna av anslagen. Beträffande CAN:s framtida verksamhet hänvisar utskottet till ett senare avsnitt i betänkandet (s. 28–30).

Vidare föreslås i propositionen att det anslag som utgår från åttonde huvudtiteln till Nykterhetsorganisationen Verdandi i egenskap av ungdomsorganisation föreslås överfört till förevarande anslag. För Verdandis verksamhet under budgetåret 1984/85 beräknas 868 000 kr.

I *motion 1983/84:2484 av Karin Söder (c) och Rune Gustavsson (c)* hemställs att riksdagen, med avslag på den av regeringen aviserade fördelningen av anslaget till Upplysning och information på drogområdet, som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen *(yrkande 2)*. Det är enligt motionärerna anmärkningsvärt att bland mängden av organisationer som får del av detta anslag föreslås att arbetsmarknadens parter och Verdandi skall garanteras visst belopp. Motionärerna anser att detta sätt att öronmärka medel inte är acceptabelt. Motionärerna framhåller vidare bl. a. att någon redovisning av hur medlen till den kamratstödjande verksamheten använts eller hur verksamheten bedrivs inte redovisats. Motionärerna anser att den i propositionen föreslagna särbehandlingen skall avslås och de ifrågavarande organisationerna skall behandlas på samma sätt som andra.

I *motion 1983/84:2240 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar att för budgetåret 1984/85 under anslaget J 1. Upplysning och information på drogområdet anvisa 33 703 000 kr. vilket innebär ett i förhållande till regeringens förslag 3 300 000 kr. lägre anslag *(yrkande 2)*. Motionärerna anför bl. a. att samtal med en arbetskamrat och hjälp till denne att komma ifrån ett tilltagande missbruk är ett arbete som knappast kan

kräva miljonbelopp i statligt stöd. Fackföreningsrörelsen kan enligt motionärerna genom sina betydande tillgångar finansiera denna verksamhet. Medlemmarnas pengar kommer därigenom i någon mån att användas till socialt stödarbete bland dem själva.

I *motion 1983/84:2245 av Agne Hansson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ekonomiska resurser till det praktiskt förebyggande arbetet bland ungdom mot alkohol- och narkotikamissbruk. Motionärerna uppger att Samlingslokalorganisationernas samarbetskommitté av socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor erhållit medel för projektet Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö (NAM). Anslagstilldelningen har enligt motionärerna successivt minskat till denna projektverksamhet som har ett drogförebyggande syfte bland barn och ungdom. Initiativ till de olika arrangemangen har enligt motionärerna tagits av ungdomarna själva och deras organisationer. Genomförandet har också skötts av dem själva. Projektet Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö bör därför enligt motionärerna tillförsäkras nödvändiga statliga medel.

I den ovannämnda rapporten RAN pekas vidare på att KALV-organisationerna och Verdandis speciella karaktär inneburit svårigheter för arbetet såväl inom statens undomsråd som inom den samarbetsnämnd som har till uppgift att fördela statsbidrag till organisationer som bedriver nykterhetsarbete samt att detta har konfirmerats av samtliga parter. Utredaren föreslog med anledning härav att de pengar som tidigare gått till KALV-organisationerna över samarbetsnämnden och till Verdandi över statens ungdomsråd fortsättningsvis skall utgå direkt över socialdepartementets budget och sedan fördelas internt mellan nu ifrågavarande organisationer.

Budgetpropositionens förslag, såvitt nu är i fråga, har utformats i enlighet med utredningens förslag.

Utskottet har med hänsyn till vad sålunda framkommit under utredningsarbetet inte något att erinra mot att de ifrågavarande organisationerna erhåller medel i särskild ordning såsom föreslagits i budgetpropositionen. Propositionsförslaget tillstyrks således även i denna del. Motion 1983/84:2484 avstyrks i motsvarande del (yrkande 2 delvis).

När det gäller den kamratstödjande verksamheten anser utskottet att en förutseende och effektiv drogpolitik förutsätter att insatser mot alkohol- och narkotikamissbruk görs också på arbetslivets område. Det är ofta på arbetsplatsen som dold eller begynnande alkoholism kommer till synes. Arbetsplatsen och de fackliga organisationerna utgör tveklöst en viktig del i det sociala nätverk som måste finnas. Utskottet får i detta sammanhang även hänvisa till framställningen i brottsförebyggande rådets arbetsgrupps rapport Kamratstöd – socialt ansvar (pm 1983:3). Utskottet ansluter sig därför till propositionens förslag om att särskilda medel för detta ändamål tillförsäkras arbetsmarknadens organisationer så att kontinuiteten i verksamheten garanteras.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:2484 yrkande 2 i återstående del.

Som redogjorts för i det föregående föreslås i budgetpropositionen att arbetsmarknadens parter tillförsäkras 3,3 milj. kr. under budgetåret 1984/85 för kamratstödjande verksamhet. Utskottet avstyrker därför även motion 1983/84:2240 yrkande 2, vari yrkas en häremot svarande minskning av anslaget, och tillstyrker propositionens förslag till medelsanvisning.

Bidrag till Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö, vilket tas upp i motion 1983/84:2245, har hittills utgått inom ramen för de särskilda medel för fritidsaktiviteter som regeringen årligen anslagit ur allmänna arvsfonden. Alkoholnämnden, som fördelar medlen, har särskilt satsat på nöjesverksamhet i alkoholfri miljö. Utskottet har inhämtat att bidrag härtill utgick med 1,9 milj. kr. för 1981/82, med 1,6 milj. kr. för 1982/83 och med 1,1 milj. kr. för 1983/84. Även i årets budgetproposition aviserar socialministern att han har för avsikt att senare föreslå regeringen att anvisa medel ur allmänna arvsfonden för försöksverksamhet med fritidsaktiviteter. Utskottet anser med hänsyn härtill att det inte finns skäl för något riksdagens uttalande med anledning av motionen. Den avstyrks således.

Droginformationens inriktning och innehåll

I *motion 1983/84:2102 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande information i alkoholfrågor. Motionärerna anför bl. a. att informationen om alkoholen bör samordnas med upplysningsverksamheten om hasch och annan narkotika, att informationen bör utformas så att vanliga alkoholkonsumenter tar emot den, att informationen bör ta sikte på föräldrarnas alkoholbruk, inte bara ungdomens, att invandrarna inte får glömmas bort, att informationen bör motverka "en aningslös positiv syn på alkohol och andra droger" samt att informationen i alkoholfrågor bör innehålla direkt kritik av de alkoholseder som innehåller påtryckning att bli eller förbli alkoholkonsument. En adekvat information i alkoholfrågor måste enligt motionärerna understryka det klara sambandet mellan totalkonsumtion, missbruket och de alkoholbetingade skadorna. Om informationen skall fylla sin uppgift är det av stor betydelse att informationens innehåll svarar mot det övergripande målet för samhällets alkoholpolitik. Motionärerna framhåller också att huvudansvaret för den del av informationen som uttalat präglas av bestämda värderingar av olika livsstilar enligt 1977 års alkoholpolitiska beslut överlåtits åt de ideella folkrörelserna och övriga sammanslutningar. Det finns enligt motionärerna goda skäl att bibehålla gällande rollfördelning eftersom medborgarnas värderingar och attityder i stor utsträckning formas av folkrörelser och ideella organisationer.

I *motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fortsatta ansträngningar är

nödvändiga när det gäller informationsinsatser om haschets farlighet *(yrkande 2)*. Motionärerna anför bl. a. att haschmissbruket utgör ett hot mot stora grupper ungdomar samt att kamrater, lärare, socialarbetare, fritidshemspersonal och föräldrar därför måste lära sig känna igen haschmissbruk på den karaktäristiska, söta lukten och ge akt på personlighets- och vaneförändringar som är typiska för missbrukare.

I *motion 1983/84:891 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* hemställs att en bred aktionskampanj mot narkotikamissbruk genomförs i enlighet med vad som anförts i motionen *(yrkande 1)*. Motionärerna anför bl. a. att landsomfattande kampanjer mot narkotika av ungefär samma slag som socialdepartementets kampanj Stoppa langningen regelbundet bör genomföras med ett par års intervall. Kampanjerna måste enligt motionärerna innehålla en kombination av centrala och lokala insatser. Huvudsyftet skall enligt motionärerna vara att få ungdomar och föräldrar m. fl. att själva ta ställning och engagera sig aktivt.

Riksdagen har tidigare formulerat målsättningen för droginformation i huvudsak enligt följande. Målsättningen för informationen innebär att informationen skall sätta in missbruksproblemen i deras sociala sammanhang och vidga medvetenheten om att människors sociala svårigheter måste mötas med öppenhet och vilja till solidariska insatser. Den skall också medverka till en sådan förändring i synen på dem som har skadats genom missbruket att deras delaktighet i den samhälleliga gemenskapen tryggas. Informationen bör understryka riskerna för skadeverkningar och betona vikten av helnykterhet under uppväxtåren, i trafiken och i arbetslivet. Informationen bör till stor del avse ungdomen men inte ensidigt inriktas på denna. Ansvaret för den övervägande delen av informationen skall vila på folkrörelserna, som bör ges resurser härför. Informationen bör även inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol (jfr bl. a. SoU 1981/82:43 s. 26).

Narkotikakommissionen anför i sin promemoria Opinionsbildning mot narkotika (pm nr 6) beträffande upplysningsarbetets inriktning på drogområdet bl. a. följande (s. 23 och 25):

Det kunskapsinriktade upplysningsarbetet måste också i enlighet med riksdagens beslut år 1977 om alkoholpolitiken vidgas till att omfatta mer än kunskap om preparaten och om skaderisker. Som komplement måste kunskap spridas också om lagstiftningen och om samhällets åtgärder i övrigt på narkotikaområdet. Härigenom kan man bl. a. få en ökad insikt inte minst i ungdomsgrupperna om vilka påföljder man måste räkna med när man befattar sig med narkotika. Vidare måste det kunskapsinriktade upplysningsarbetet läggas upp så att narkotikaproblemet sätts in i ett större sammanhang. Därmed kan förståelsen öka för orsakerna bakom missbruk och missbrukarens situation. Information om missbruksproblemen får inte leda till att man tar avstånd från människan – den enskilde missbrukaren. I detta sammanhang är det inte minst viktigt att motarbeta vanföreställningar om att narkotikamissbruk är obotligt och att rehabiliteringsinsatser för narkotikamissbrukare är gagnlösa. Stor vikt bör därför enligt kommissionens mening

läggas vid att sprida kunskap om vilka olika möjligheter som samhället och organisationslivet har att erbjuda för rehabilitering av missbrukare.

– – –

För att åstadkomma att upplysningsarbetet leder fram till mer än bara att kunskaperna vidgas måste metoderna för hur det skall bedrivas utvecklas ytterligare. Det gäller att på olika sätt arbeta med målsättningen att åstadkomma effekter på beteendet och inte enbart att höja kunskaperna. Kommissionen ser positivt på de försök som under de senaste åren har genomförts främst inom skolans område för att försöka förmå ungdomar till ett aktivt ställningstagande mot droganvändning. De nya metoderna innebär försök att påverka attityderna i drogfrågor. Man försöker sätta in drogerna i ett större socialt och delvis kulturellt sammanhang som visar att droganvändning är ett inslag bland många andra i en i grund och botten destruktiv livsstil. Syftet är att få effekter på själva beteendet vilket som tidigare nämnts har åstadkommits i ganska liten utsträckning med ren faktainformation.

Som redogjorts för i det föregående har frågan om en förbättrad samordning och organisation av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation nyligen utretts och resultaten publicerats i Rapport om alkohol- och narkotikaupplysning (RAN). Utredningen har genom sina olika förslag strävat efter bl. a. att göra de statliga insatserna för information på drogområdet så effektiva som möjligt och att lägga ett stort ansvar på folkrörelser och organisationer i den praktiska hanteringen av droginformationen. Därigenom avses att skapa goda förutsättningar för ett varierat innehåll i informationen mot droger.

Riksrevisionsverket anför i sin revisionsrapport 1983:567 (Del II, Översiktlig analys) att ett flertal undersökningar visar att ungdomars attityder mot droger blivit mer negativa än tidigare och att det är troligt att informationen bidragit till detta. Enligt verkets mening är det angeläget att det görs en mer utvecklad uppföljning och utvärdering av informationsinsatserna.

Enligt narkotikakommissionen bör forskningen om droginformationens effekter utvecklas. Delegationen för social forskning och forskningsråden bör enligt kommissionen ta initiativ i frågan (pm nr 6, Opinionsbildning mot narkotika s. 42).

Utskottet anser att upplysning och information på drogområdet är ett nödvändigt och viktigt medel i kampen mot missbruk av alkohol och narkotika. Det är därför av synnerlig vikt att informationen får ett innehåll som svarar mot detta syfte. Utskottet delar i stort de synpunkter beträffande droginformationen som framförts i motion 1983/84:2102. Dessa ligger emellertid enligt utskottets mening väl i linje med de riktlinjer för informationen på alkoholområdet som riksdagen tidigare ställt sig bakom. Något riksdagsinitiativ i aktuellt hänseende torde därför inte vara erforderligt. Utskottet vill emellertid betona vikten av uppföljning och utvärdering av olika informationsinsatser.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:2102.

Vad beträffar informationsinsatser om haschets farlighet anförde utskottet i det av riksdagen godkända betänkandet 1982/83:26 bl. a. följande (s. 20).

Utskottet vill särskilt framhålla att kunskapen om hur farligt haschet är måste öka i synnerhet bland barn och ungdom. Föräldrarnas roll bör också betonas mer i informationen. Haschmissbruket som tycks sprida sig i allt vidare kretsar måste kraftfullt bekämpas. Under 1980-talets första år har många tecken visat att hasch börjat ta andra vägar i samhället. En annan allvarlig komplikation är att såväl innehav som bruk av hasch i flera länder är tillåtet. Utskottet vill mot den bakgrunden understryka att i Sverige haschet är klassat som narkotika. Detta måste klart framgå i all information.

Narkotikakommissionen anför i sitt slutbetänkande att samma kamp måste föras mot all narkotika. Kommissionen uttalar vidare i en av sina promemorior bl. a. att samhällets insatser i hög grad måste inriktas mot haschrökning och andra former av cannabismissbruk för att minimera antalet debutanter. Kommissionen föreslår därför bl. a. att socialstyrelsen anvisas medel för uppföljning av Aktion mot droger, för att i samarbete med Riksförbundet Hem och Skola m. fl. utarbeta handlingsprogram för uppföljning av den i budgetpropositionen (s. 162) nämnda Haschboken och för att genomföra lokalt kontaktarbete. Vidare föreslås informationsinsatser om narkotika bl. a. för ungdomar som planerar att åka utomlands.

Enligt utskottets mening måste samhällets insatser, inte minst i form av informationsinsatser, i lika hög grad inriktas mot haschrökning som mot andra former av narkotikamissbruk. Framför allt är det, som utskottet tidigare påpekat, viktigt att i all information understryka att haschet i Sverige klassas som narkotika. Även förhärligandet av haschet i t. ex. musik och marknadsföring måste med all kraft motverkas genom bl. a. aktiv opinionsbildning.

Utskottet anser inte att motion 1983/84:2493 yrkande 2 påkallar något ytterligare uttalande från riksdagen. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller brett upplagda kampanjer mot drogmissbruk har utskottet tidigare anslutit sig till uppfattningen att intensiva riksomfattande informationsinsatser bör vara avgränsade i tiden, bl. a. för att undvika att en mättnadseffekt uppkommer och att intresset mattas av (se bl. a. SoU 1982/83:26 s. 19). Utskottet har även framhållit att man inte kan få lika god effekt av en sådan kampanj om den bedrivs år efter år på ungefär samma sätt. Bl. a. borde enligt utskottets mening undersökas vilken effekt de genomförda kampanjerna kan få på längre sikt.

I en Rapport om aktion mot droger, som har publicerats under år 1983, beskrivs den informations- och kampanjverksamhet mot droger som genomfördes av socialdepartementet i samarbete med en rad myndigheter och organisationer under åren 1980–1982. I rapporten redovisas en del av det som hände i kampanjerna och i deras spår. Statsrådet Gertrud Sigurdsen anför i årets budgetproposition (s. 158) att aktionerna bör ses som en början till ett fortlöpande informationssamarbete. Den starka opinionsbildningen om alkoholbruk och dess risker måste enligt statsrådet hela tiden förnyas.

Socialstyrelsen har fått särskilda medel av regeringen för att följa upp socialdepartementets kampanjer.

Utskottet är med hänsyn till det anförda f. n. inte berett att förorda en bred aktionskampanj mot narkotikabruket som yrkats i motion 1983/84:891 yrkande 1. Den fortsatta uppföljningen av de tidigare kampanjerna får utvisa om och när det kan vara motiverat att göra en ny sådan större opinionsbildande insats. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)

I *motion 1983/84:1614 av Kerstin Andersson (c) och Elver Jonsson (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande funktioner inom CAN bör bibehållas. Motionärerna anför bl. a. att RAN:s förslag till splittring av CAN:s funktioner fått ett negativt bemötande under remissbehandlingen. Det har därvid enligt motionärerna framhållits bl. a. att CAN:s funktion att betjäna forskare och organisationer äventyras genom en uppsplittring. Det är motionärernas förhoppning att CAN:s huvudmannaskap, organisation och inriktning förblir oförändrade.

I *motion 1983/84:891 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en administrativ översyn av forskningen på narkotikaområdet i enlighet med vad som anförts i motionen *(yrkande 3)*. Motionärerna framhåller bl. a. att fortsatt forskning på narkotikaområdet är viktigt men att det i dag inte finns någon myndighet som har det samlade ansvaret för att systematiskt samla in och informera om olika forskningsprojekt. Socialstyrelsen eller CAN bör enligt motionärerna ges detta ansvar. Motionärerna anför vidare att det är angeläget att få fram forskarstöd.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har enligt sina stadgar till uppgift att bedriva och främja saklig upplysning om verkningar på individ och samhälle av alkohol- och narkotikamissbruk liksom om vägar och medel att förekomma och bekämpa alkoholskador och motverka ickemedicinskt bruk av narkotika. CAN är ett folkrörelseorgan. Verksamheten står under tillsyn av skolöverstyrelsen. CAN gavs i 1977 års alkoholpolitiska beslut flera viktiga uppgifter. Man skulle t. ex. förmedla kunskap från forskningen på drogområdet, medverka till framställning av läromedel och informationsmaterial samt ge service åt såväl skolorna som folkrörelserna. Biblioteks- och dokumentationsverksamheten förstärktes. All personal skulle vara anställd av skolöverstyrelsen, och staten skulle täcka kostnaderna för praktiskt taget all verksamhet. Därmed bekräftades en lång utveckling som successivt gjort CAN till ett halvstatligt organ.

I RAN anförs beträffande frågan om myndighets- och folkrörelseuppgifter bl. a. följande (s. 59).

Utredningen anser att en klarare uppdelning av arbetsuppgifter och funktioner mellan socialstyrelsen och CAN bör ske.

Socialstyrelsen är ansvarig myndighet inom alkoholområdet. Utredningen

finner att styrelsen med dagens arbetsfördelning inte har praktiska möjligheter att helt utöva detta myndighetsansvar. För att detta skall kunna ske måste, enligt utredningens mening, en del av CAN:s nuvarande arbetsuppgifter föras över till socialstyrelsen. Detta är det ena skälet till att vissa förändringar här föreslås.

Det andra skälet är av mer principiell natur. CAN är ett folkrörelsernas organ från början och utredningen finner det angeläget att understryka den karaktären. En sammansmältning av myndighets- och folkrörelseuppgifter är inte önskvärd – därför bör CAN:s roll som samarbetsorgan för olika folkrörelser i drogfrågorna renodlas.

Utredaren föreslår mot bakgrund av det anförda att CAN i fortsättningen enbart skall bli ett folkrörelsernas organ. Det föreslås att vissa uppgifter förs över till statliga organ enligt följande:

- biblioteket och dokumentationscentralen ställs under Stockholms universitet. Dock bör verksamheten också i fortsättningen utgöra en sammanhållen enhet. För att garantera vetenskaplig kvalitet bör ett råd bestående av bl. a. alkoholforskare tillsättas
- tjänster som CAN i dag utför för skolans räkning bör fortsättningsvis utföras av skolöverstyrelsen
- forskningsuppföljningen bör framdeles utföras av socialstyrelsen
- kurser för offentliganställda föreslås åligga socialstyrelsen i egenskap av central myndighet på området
- utgivningen av Rapport bör i framtiden ske genom socialstyrelsens försorg
- övriga uppgifter som i dag utförs av CAN behålls. Dock bör omfattning och inriktning av denna verksamhet, vars ekonomiska ramar garanteras av staten, avgöras av CAN:s medlemsorganisationer.

Narkotikakommissionen anför i promemorian Opinionsbildning mot narkotika (pm nr 6) att det centrala ansvaret för samordningen av drogupplysningen i enlighet med RAN bör vila på socialstyrelsen. Styrelsen och skolöverstyrelsen bör enligt kommissionen ta över en del av det informationsansvar som i dag faller på CAN. Däremot bör, framhåller kommissionen, CAN hållas samman och bilda ett nytt statligt organ under socialstyrelsen som förmedlar basfakta till olika avnämargrupper. Kommissionen anför vidare (s. 28–29).

Organet skall fortlöpande ta del av och övergripande analysera resultat från forskning och undersökningar, statistik och andra uppgifter som ger kunskap när det gäller droganvändning och missbruk. Det kan lämpligen bildas ur CAN:s bibliotek, dokumentationscentral och vissa andra funktioner. En del resurser som nu finns spridda på olika myndigheter tillförs dessutom organet. Organet skall ledas av en egen styrelse som utses av regeringen och bör placeras som en fristående nämnd under socialstyrelsen. Staten bör inleda förhandlingar med CAN med sikte på att nå en överenskommelse enligt dessa linjer.

Utskottet vill till att börja med peka på att narkotikakommissionen i sitt slutbetänkande Samordnad narkotikapolitik (SOU 1984:13) ingående be-

handlar behoven av en utvecklad drogforskning m. m. (s. 50–64). Det kan också i detta sammanhang nämnas att kommissionen i promemorian Opinionsbildning mot narkotika (pm nr 6) bl. a. föreslår att delegationen för social forskning och forskningsråden tar initiativ till att utveckla informationsforskningen genom bl. a. tillsättande av vissa forskartjänster för ändamålet.

Utskottet konstaterar att narkotikakommissionen i sitt förslag angående CAN:s framtida uppgifter tagit upp många av de synpunkter motionärerna framfört. Enligt utskottets mening saknas anledning förutsätta annat än att kommissionens överväganden och förslag kommer att vägas in i den prövning som det ankommer på regeringen att göra med anledning av bl. a. RAN-utredningen beträffande CAN:s framtida roll på drogområdet. Utskottet anser därför inte att någon riksdagens åtgärd är påkallad med anledning av vad som anförts i motionerna 1983/84:891 yrkande 3 och 1983/84:1614. Dessa avstyrks därför.

Hem för vård eller boende

Enligt en av riksdagen godkänd principöverenskommelse år 1980 mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har berörda kommuner och landstingskommuner den 1 januari 1983 övertagit huvudmannaskapet för de statliga ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvårdsanstalterna samt de rättigheter och åtaganden som staten har i fråga om Margretelunds och Råby yrkesskolor, erkända och enskilda nykterhetsvårdsanstalter samt inackorderingshem och behandlingshem för alkohol- och narkotikamissbrukare.

Enligt den överenskommelse mellan statens förhandlingsnämnd, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet som träffades den 18 mars 1983 skall staten utge bidrag till kommuner och landstingskommuner (huvudmännen) för driften av de hem för vård eller boende som avses i principöverenskommelsen. Bidraget har med utgångspunkt i statens kostnader för verksamheten fastställts till 618 milj. kr. år 1983 enligt löne- och prisnivån den 1 juli 1982. Överenskommelsen godkändes av regeringen den 14 april 1983.

I budgetpropositionen föreslås 618 milj. kr. under anslaget *J 3. Bidrag till driften av hem för vård eller boende.*

Den totala årliga bidragssumman 618 milj. kr. är beräknad med följande fördelning:

Ungdomsvårdsskolor	223 milj. kr.
Nykterhetsvårdsanstalterna	
Gudhem, Runnagården (med Brotorp)	
Venngarn (med Hornö), Frösö samt Hessleby	62 milj. kr.
Övriga nykterhetsvårdsanstalter	191 milj. kr.
Behandlings- och inackorderingshem	
för narkotikamissbrukare	36 milj. kr.
Inackorderingshem för alkoholmissbrukare	106 milj. kr.

Av det belopp som anges för viss kategori av institutioner skall 75 % användas för bidrag till de huvudmän som driver eller åtagit sig ansvaret för driften av institutioner. Bidraget utgår med ett för varje angiven kategori av institutioner enhetligt belopp per vårdplats.

Vid förhandlingar mellan parterna skall den överenskomna bidragssumman omräknas med hänsyn till löne- och prisnivån per den 1 juli 1983. Parterna skall i samband med förhandlingar om omräkningen även behandla frågor om förändringar i institutionsbeståndet, platsantalet m. m.

Den nuvarande av riksdagen godkända bidragskonstruktionen för driftbidragen gäller för åren 1983 och 1984.

Den 25 mars 1981 träffades en av riksdagen sedermera godkänd överenskommelse mellan staten och de båda kommunförbunden att, förutom driftbidrag till verksamheten, statliga medel skulle utgå även i form av dels 5 milj. kr. som bidrag till projektering av vissa anläggnings- och byggnadsarbeten, dels 150 milj. kr. såsom särskilt bidrag för att möjliggöra upprustning och utveckling m. m. av institutionsvården. Upprustnings- och utvecklingsbidragets storlek utgick från vissa beräkningar av platsantalet inom varje kategori av institutioner.

Riksdagen anvisade bidraget till projektering av vissa anläggnings- och husarbeten över 1981/82 års tilläggsbudget I (5 milj. kr.) samt upprustnings- och utvecklingsbidraget (150 milj. kr.) över 1982/83 års budget.

Parterna enades efter förhandlingar den 18 mars 1983 om att ändra tidigare överenskommelse på så sätt att staten betalar sammanlagt 155 milj. kr. till huvudmännen såsom särskilt bidrag för att möjliggöra upprustning och utveckling av institutionsvården.

I *motion 1983/84:402 av Agne Hansson (c) och Sivert Carlsson (c)* hemställs att riksdagen uttalar att Kalmar län får del av statsbidraget för anordnande av nya behandlingshem så att ett sådant kan skapas inom länet *(yrkande 1)* samt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om vikten av att de centrala förhandlingarna beträffande den slutliga huvudmannaöverenskommelsen skyndsamt slutförs *(yrkande 2)*. Motionärerna anför bl. a. att Kalmar län är det län som saknar egna

behandlingsplatser för missbruksvården inom länet och att patienterna därigenom tvingas att vårdas i andra län, långt från kamrater och anhöriga m. m. Det finns enligt motionärerna en besvärande ovisshet vilka ekonomiska förutsättningar som kommer att gälla från 1985 och framåt. En förutsättning för att institutionsvården skall kunna utvecklas i enlighet med socialtjänstens principer är att samtliga län bl. a. ges möjlighet att komma i fråga för anordnings- och driftbidrag. Det är enligt motionärerna nödvändigt att statsbidraget fördelas så att institutionsplatser kan tillförsäkras Kalmar län.

I *motion 1983/84:1642 av Lena Öhrsvik (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om önskvärda förändringar beträffande statsbidraget till ungdoms- och nykterhetsvård. Motionären uppger att statsbidragsbestämmelserna länge kritiserats för att verka hämmande både för utvecklingen av nya vårdformer i institution och för övergång från institutionell vård till vård i halvöppna eller öppna former. Modernisering av institutionsvården och övergång till öppnare vårdformer är enligt motionären nödvändiga förutsättningar både för ett bättre resultat i behandlingsarbetet och ett bättre resursutnyttjande.

Enligt vad utskottet inhämtat har staten och de båda kommunförbunden helt nyligen träffat slutlig överenskommelse om fördelningen av upprustnings- och utvecklingsbidraget m. m. Kalmar län har därvid enligt uppgift inte fått del av bidraget.

Utskottet behandlade vid 1982/83 års riksmöte två likartade motionsyrkanden (c och s) rörande statsbidrag för anordnande av nya behandlingshem m. m. i Kalmar län. Utskottet erinrade därvid om ett tidigare utskottsuttalande av innebörd att när parterna skall förhandla om ny bidragskonstruktion de borde sträva efter att ge den en sådan utformning att den stöder en utveckling av vårdinnehållet och även i övrigt är ägnad att främja de mål statsmakterna ställt upp för socialtjänsten. Utskottet tillade i betänkandet SoU 1982/83:26 (s. 26) att man förutsatte att parterna vid kommande förhandlingar beaktar att bidragen bör främja en fortsatt utveckling av vården i enlighet med socialtjänstlagens principer. Utskottet erinrade vidare om den i socialtjänstlagen angivna principen om närhet mellan den enskildes hem och vårdinstitutionen. Motionerna avstyrktes härmed.

I årets budgetproposition (s. 156) anför föredraganden att en ny bidragskonstruktion, som i högre grad medger handlingsfrihet för kommuner och landsting att utveckla och förändra institutionsvården, bör komma till stånd fr. o. m. 1985. Det är enligt föredraganden angeläget att institutionsvården får en utformning som är ägnad att främja de mål som statsmakterna har ställt upp för socialtjänsten.

Vad som anförs i budgetpropositionen ligger väl i linje med utskottets egna tidigare uttalanden i frågan. Utskottet förutsätter att parterna vid förhandlingarna om den nya bidragskonstruktionen kommer att sträva efter att tillgodose dessa synpunkter.

På grund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 1983/84:402 och 1983/84:1642.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsanvisningen, såvitt avser anslaget J 3. Bidrag till driften av hem för vård eller boende.

Bidrag till vissa organisationer

I budgetpropositionen föreslås 14 295 000 kr. under anslaget *J 4. Bidrag till organisationer m. m.* Från anslaget utgår bidrag till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare (Sällskapet Länkarna m. fl.) och till sammanslutningar och andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikamissbrukare m. fl. Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1983:731) om statsbidrag till organisationer för stöd till missbrukare m. m.

I motion *1983/84:2253 av Gunnel Jonäng (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär ett statligt bidrag till Stenbackahemmets verksamhet. Motionären anför bl. a. att en kristen social stiftelse driver en verksamhet för alkohol- och narkotikaskadade personer vid Stenbackahemmet, Arbrå, Bollnäs kommun. Stiftelsen förvärvade Stenbacka, ett f. d. ålderdomshem, 1977. Verksamheten under 1982 uppgick till 4 676 vårddagar och hemmet har enligt motionären anlitats av 23 kommuner. Verksamheten omfattar rehabilitering, gästhems- och kursverksamhet. Kurativ och social rådgivning ges i första hand av vårdhemmets läkare samt av föreståndare och annan personal. Kontakt finns med RIA-verksamheten, församlingar samt läkare och sjukhus. För att verksamheten skall kunna fortsätta att hålla en god standard och ges det innehåll som krävs är hemmet enligt motionären i behov av ekonomiskt stöd. Eftersom verksamheten riktar sig till gäster från hela landet är det enligt motionären rimligt med ett statsbidrag.

I *motion 1983/84:2260 av Kenth Skårvik (fp) och Ingemar Eliasson (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att föreningen Familjehemmens riksförbund bör kunna beviljas statligt stöd för sin verksamhet från t. ex. anslaget Bidrag till organisationer. Motionärerna anför bl. a. att förutom traditionella fosterhem organisationen har storfosterhem, jourhem, veckoslutshem och natthem som medlemmar vilka har ett mycket stort behov av specialinriktade konferenser eller kurser. För att kunna fullfölja dessa ut- och fortbildningsbitar behövs enligt motionärerna statligt stöd. Motionärerna framhåller att organisationen är uppbyggd som de flesta riksorganisationer, med läns- och lokalföreningar som omfattar län resp. kommuner. Det är organisationens målsättning att kunna ge alla familjer som är eller vill bli familjehem en adekvat utbildning då ansvaret är stort att fostra andras barn och samtidigt klara kontakterna med barnens biologiska familj.

Socialstyrelsen fördelar årligen bidrag ur anslaget Bidrag till organisationer m. m. till kommuner och organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av

alkohol- och narkotikaskadade personer. Bidrag får avse såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsmetoder. Vid sin bedömning av ansökningarna om bidrag beaktar socialstyrelsen enligt uppgift verksamhetens kvalitet och behovet av bidrag. I första hand utgår bidrag för öppen verksamhet. Bidrag utgår enligt praxis endast till riksorganisationer.

Utskottet konstaterar att fördelningen av medel från anslaget är en uppgift som ankommer på socialstyrelsen som således har att göra erforderliga prioriteringar mellan olika ansökningar. Utskottet har vidare erfarit att bidrag inte sökts hos socialstyrelsen för Stenbackahemmets verksamhet. Motion 1983/84:2253 avstyrks.

När det gäller Familjehemmens riksförbund konstaterar utskottet att denna organisation inte är en sådan organisation som enligt nuvarande bestämmelser kan få bidrag från ifrågavarande anslag.

I budgetpropositionen (s. 179) uttalar emellertid föredraganden önskvärdheten av att utvecklingen inom området barn och familj stimuleras. Utskottet noterar vidare att projektmedel ställts till förfogande över anslaget J 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer för viss projektverksamhet på familjevårdens område. Enligt vad utskottet inhämtat övervägs inom socialstyrelsen, som har en positiv syn på Familjehemmens riksförbunds verksamhet, att hos regeringen göra en framställning om att medel skall ställas till förfogande från J 5.-anslaget för projekt angående frivilliga insatser för barn, ungdom och familjer. Syftet med framställningen är att närmare kartlägga familjevårdsområdet och behovet av statliga stimulansinsatser, t. ex. särskilt organisationsstöd. Därvid torde enligt uppgift Familjehemmens riksförbund kunna komma i fråga för erhållande av projektmedel.

Utskottet har vidare erfarit att Familjehemmens riksförbund nyligen (februari 1984) sökt bidrag ur allmänna arvsfonden. Ansökan är f. n. föremål för prövning.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att utvecklingen inom området barn och familj på ett eller annat sätt kan behöva stimuleras. Frågan övervägs som framgår av den lämnade redogörelsen inom socialstyrelsen. Vid angivna förhållanden bedömer utskottet att något riksdagsinitiativ med anledning av motion 1983/84:2260 inte är erforderligt. Motionen avstyrks därför.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsanvisningen, såvitt avser anslaget J 4. Bidrag till organisationer m. m.

Insatser mot kvinnomisshandel m. m.

I budgetpropositionen föreslås under anslaget *J 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer* att riksdagen anvisar 7 000 000 kr.

Från innevarande budgetårs reservationsanslag bekostas kurser och konferenser för personal inom nykterhetsvårds- och narkomanvårdsområdet. Socialstyrelsen disponerar också vissa belopp för utbildning och

information för handläggare av alkoholärenden hos länsstyrelserna, för att anordna kurser och konferenser m. m. Medel utgår också från anslaget till försöksverksamhet med samordning av vård- och behandlingsinsatser för i första hand kvinnliga alkoholmissbrukare samt till fortbildning av vissa personalgrupper som kommer i kontakt med misshandlade kvinnor och till information om kvinnomisshandel m. m.

I *motion 1983/84:920 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om åtgärder för att bekämpa kvinnomisshandeln. Motionärerna anför bl. a. att forskningen måste intensifieras och den offentliga statistiken förbättras. Försök i syfte att vidta fler aktiva åtgärder bör vidare prövas i flera kommuner. Statsbidrag bör enligt motionärerna utgå till kvinnohus med frivillig verksamhet på detta område.

En arbetsgrupp inom socialdepartementet avlämnade i början av år 1983 rapporten Kvinnomisshandel, Kartläggning och överväganden (Ds S 1983:2). Rapporten innehåller en kartläggning av problemet kvinnomisshandel och förslag till åtgärder. Förslagen är främst inriktade på utbildning, information, forskning och försöksverksamhet samt åtgärder inom rättsväsendet. Rapporten har remissbehandlats.

Regeringen följer f. n. upp förslagen i rapporten. Socialstyrelsen har erhållit medel för utbildning och information. Regeringen har vidare uppdragit åt socialstyrelsen att i samråd med rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, kommunförbunden samt företrädare för kvinnojourerna lämna förslag till försöksverksamhet inom området kvinnomisshandel. Försöksprojekten skall avse såväl de misshandlade kvinnorna som männen. Även barnens och invandrarkvinnornas situation skall beaktas i sammanhanget. Vidare utgår medel från delegationen för social forskning till olika projekt rörande misshandlade kvinnor och deras barn.

Regeringen har satsat sammanlagt 2,4 milj. kr. på försöksverksamheter inom området kvinnomisshandel. Utöver dessa medel går drygt två miljoner till utbildning, information och forskning. I den fortsatta uppföljningen ingår även bl. a. fortbildning av personer inom polisen, kriminalvården och domstolsväsendet.

I regeringens proposition 1983/84:105 om sexualbrotten föreslås bl. a. att berörda myndigheter skall få i uppdrag att utarbeta ett informations- och utbildningsmaterial i frågor som rör sexualbrott. Tanken är att även kvinnomisshandel skall innefattas i detta uppdrag. Propositionen har ännu inte riksdagsbehandlats.

I regeringens proposition 1983/84:111 förslag till polislag m. m. berörs vidare bl. a. frågan om samarbetet mellan polis och socialtjänst vid fall av kvinnomisshandel. Propositionen har ännu inte riksdagsbehandlats.

Utskottet konstaterar att ett intensivt arbete f. n. pågår när det gäller att på olika sätt bekämpa kvinnomisshandeln. Någon riksdagens åtgärd kan enligt utskottets mening vid angivna förhållanden inte anses erforderlig med anledning av vad som anförts i motion 1983/84:920. Motionen avstyrks.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsanvisningen såvitt avser anslaget J 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer.

Behandlingscentrum för tortyroffer

I *motion 1983/84:2532 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd till ett planerat rehabiliteringscenter för tortyroffer i Sverige *(yrkande 1)*. Motionärerna uppger att många av de flyktingar som slutligen får en fristad i Sverige i sina hemländer tidigare varit fängslade och i samband därmed utsatta för tortyr. Sedan några år har vid Rigshospitalet i Köpenhamn funnits ett behandlingscenter för rehabilitering av tortyroffer. Detta finansieras delvis av den danska staten som ställt lokaler och utrustning till förfogande. I Sverige finns ingen liknande verksamhet, trots att många flyktingar som finns i Sverige också har upplevt tortyr. Motionärerna anför att Svenska röda korset f. n. har planer på att i Stockholm ordna ett rehabiliteringscenter för tortyroffer. Motionärerna anser att det är mycket angeläget att denna verksamhet kommer i gång i Sverige. Det är därför enligt motionärerna naturligt att svenska staten lika väl som den danska ekonomiskt stöder verksamheten.

Utskottet har inhämtat att Svenska röda korset har planer på att starta ett behandlingshem för tortyroffer i Stockholm. Kontakter har för ändamålet tagits med bl. a. socialstyrelsen och Stockholms läns landsting. Målsättningen är att rehabilitering skall kunna erbjudas i Sverige bosatta flyktingar, vilka utsatts för fysisk och psykisk tortyr. Rehabiliteringen är tänkt att innefatta somatisk, psykologisk/psykiatrisk och social rehabilitering för offren samt pediatriskt och psykologiskt/psykiatriskt stöd till offrens familjer. Enligt uppgift undersöks f. n. möjligheten att i samarbete med berörda myndigheter upprätta ett rehabiliteringscenter för tortyrskadade på Röda korsets sjukhem i Stockholm för i första hand i Stockholms län bosatta flyktingar. Tanken från Svenska röda korsets sida är att initiera verksamheten för att den sedan skall tas över av samhället. Avsikten är således inte att driva verksamheten permanent.

Socialstyrelsen har inom ramen för ett särskilt invandrarprogram påbörjat ett arbete med att ta fram förslag till åtgärder för att förbättra möjligheterna att ge tortyroffer vård och behandling. Olika sätt att stödja den skadades familj skall också tas upp. Även vårdpersonalens behov av kunskap om konsekvenserna av tortyr skall beaktas.

Behovet av vård och behandling av tortyroffer har under senare år uppmärksammats alltmer, såväl internationellt som i Sverige. Bl. a. har Förenta Nationerna inrättat en särskild fond för tortyroffer. Enligt vad utskottet erfarit har fonden utgivit bidrag till det av motionärerna omnämnda rehabiliteringscentret i Köpenhamn samt till en liknande institution i Toronto i Kanada. Kunskaperna om tortyrens skadeverkningar och möjlig-

heterna till adekvat behandling i Sverige är dessutom otvivelaktigt bristfälliga. Tortyr innebär sociala konsekvenser för såväl offret som offrets familj. Framför allt torde de psykiska skadorna kvarstå under mycket lång tid. Tortyr kan även ge upphov till psykisk sjukdom.

Invandrarpolitiska kommittén (A 1980:04) anför vidare i sitt delbetänkande Invandringspolitiken, förslag (SOU 1983:29) bl. a. följande (s. 245):

En fråga som inte har ägnats tillräcklig uppmärksamhet är att många tillståndssökande som åberopar politiska skäl kommer till Sverige i dålig psykisk kondition till följd av händelser i samband med flykten. Väntarsituationen kan ofta accentuera besvären. Det bör enligt vår mening åligga den för väntarfrågorna ansvariga myndigheten – enligt vårt förslag SIV – att ta de initiativ som behövs för att asylsökande i praktiken skall kunna erbjudas adekvat psykisk vård.

Regeringen föreslår i proposition 1983/84:124 om mottagande av flyktingar och asylsökande m. m. bl. a. att statens invandrarverk skall bemyndigas att utge särskilda bidrag till sjukvårdshuvudmännen för olika extraordinära insatser, exempelvis inom den psykiatriska vården (s. 47). Det ankommer enligt förslaget på regeringen att utfärda de riktlinjer härför som bedöms erforderliga. Propositionen har ännu inte riksdagsbehandlats.

Utskottet anser att Svenska röda korset tagit ett vällovligt initiativ till inrättande av ett särskilt behandlingscentrum för tortyroffer. Röda korset har därvid bl. a. som framgår av den lämnade redogörelsen tagit kontakt med planeringsansvariga myndigheter. Såsom redogjorts för avser vidare socialstyrelsen att inom ramen för sitt s. k. invandrarprojekt närmare utreda frågan om vård och behandling av tortyroffer inom landet för att föreslå åtgärder. Vid angivna förhållanden är det enligt utskottets mening för tidigt för riksdagen att närmare gå in på bedömningen av i vad mån och i vilken omfattning staten bör bidra med pengar till verksamheten. Utskottet utgår från att man från regeringskansliets sida aktivt bevakar frågan och vidtar de åtgärder som bedöms erforderliga.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:2532 (yrkande 1).

Familjerådgivning för invandrare

I *motion 1983/84:2532 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om familjerådgivning för invandrares familjer och utbildning av familjerådgivare *(yrkande 3)*. Motionärerna framhåller bl. a. att andelen separationer mellan makar är mycket hög i många invandrargrupper. Den svåra omställningsperiod som flyttning från ett land till ett annat alltid innebär medför enligt motionärerna också påfrestningar på äktenskapen. Många invandrare kan på grund av språksvårigheter inte få den hjälp de skulle behöva genom familjerådgivningen. Invandrarkvinnornas organisationer spelar en viktig roll som förmedlande länk. Enligt motionärerna måste familjerådgivarna i sin utbildning få kunskaper för verksamhet bland invandrare.

BFU-81-kommittén (S 1980:09) har i sitt delbetänkande Familjerådgivning, verksamhet och organisation (Ds S 1983:8) bl. a. behandlat frågor om familjerådgivning för invandrare. Enligt kommittén skall familjerådgivningen vara öppen för alla. I praktiken torde det dock, framhåller kommittén, förhålla sig så att den endast är tillgänglig för svenskar och de invandrare som talar bra svenska och som omfattar de tänkesätt som möjliggör behandling enligt familjerådgivningens metoder. Detta förhållande är givetvis inte tillfredsställande. Kommittén anför vidare sammanfattningsvis följande (s. 6):

Familjerådgivningens resurser är ganska små. Vi tror inte att det lämpligaste sättet att ge invandrarna ökad tillgång till familjerådgivning är att dela upp den nuvarande verksamheten i en för svenskar och en för invandrare. Det finns i vårt land människor från så många olika länder att det inte är möjligt att skapa särskilda familjerådgivningsbyråer för ens det stora flertalet av invandrargrupperna med den omfattning som familjerådgivningen har i dag. Det stora problemet f. n. är, som framhållits i skilda sammanhang, att familjerådgivarna – liksom flertalet som arbetar inom vårdområdet – i stor utsträckning saknar kunskaper om de metoder som behövs för att vara invandrarna till stöd. Det råder brist på familjerådgivare med invandrarbakgrund och språk- och kulturkompetens. Vi anser att man på sikt bör sträva efter att familjerådgivare för invandrare är såväl behandlings- som kulturkompetenta, åtminstone för de största invandrargrupperna.

Betänkandet har remissbehandlats. Enligt vad utskottet inhämtat har många remissinstanser uttryckt önskemål om att socialberedningens (S 1980:07) arbete avvaktas innan åtgärder med anledning av utredningsförslaget vidtas.

Det är enligt utskottets mening angeläget att invandrarna ges lika god tillgång till familjerådgivning som övriga i riket bosatta. Familjerådgivning skall inte vara en möjlighet bara för dem som är av svenskt ursprung. Utskottet anser emellertid att regeringens ställningstagande i hithörande frågor bör avvaktas. Motion 1983/84:2532 avstyrks därför i här aktuell del (yrkande 3).

Fosterhemsplacering av invandrarbarn

I *motion 1983/84:2532 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att socialstyrelsen ges i uppdrag att beakta vad i motionen anförts om fosterhemsplacering av barn tillhörande språkliga och etniska minoriteter *(yrkande 4)*. Motionärerna framhåller att socialarbetarna ofta saknar kunskaper om invandrargruppers och minoriteters kulturella och sociala bakgrund, deras egna resurser och om hur deras behov av samhällstjänster bäst bör tillgodoses. Enligt motionärerna bör invandrarbarnen så långt det är möjligt tillförsäkras rätten att få växa upp inom ramen för sin egna språkliga och etniska identitet. Motionärerna anför vidare att socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta upp dessa frågor.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågan om fosterhems-

placering av invandrarbarn, senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1982/83:17. Utskottet anförde därvid bl. a. följande (s. 20–21):

Frågan om hur man skall kunna tillgodose invandrarbarns speciella behov i samband med placeringar utom det egna hemmet har tidigare vid flera tillfällen behandlats av riksdagen (se s. 16 och 17). Utskottet har därvid i likhet med motionärerna betonat vikten av att ta hänsyn till barnens behov av att få hålla kontakt med sitt språk och sin kultur. Samtidigt påpekade emellertid utskottet att det kan vara svårt att finna lämpliga familjehem, inte minst för barn med mera djupgående problem. Familjehemmen måste vara kvalificerade nog att möta även andra behov hos barnet. Utskottet ansåg bl. a. därför att man inte generellt kan ge företräde åt en placering inom den egna språkgruppen. Vilken placering som bör väljas måste enligt utskottet avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall, varvid emellertid barnets språk och kultur självklart måste tillmätas stor betydelse. Riksdagen anslöt sig till utskottets bedömning.

Enligt utskottets mening har ingenting framkommit som motiverar ett ändrat ställningstagande i denna fråga. Utskottet vill emellertid med anledning av de båda nu aktuella motionerna framhålla vikten av att placering av invandrarbarn föregås av överväganden om hur barnet skall kunna få sitt behov av kontakt med sin egen etniska eller språkliga grupp tillgodosett. Om placering måste ske i ett hem där man inte talar barnets språk och inte har samma kulturella bakgrund som barnet måste socialnämnden se till att barnet på annat sätt ges tillfälle att hålla kontakt med sin kultur och utveckla sitt modersmål, t. ex. genom en utvidgad hemspråksundervisning, kontaktperson från den egna etniska gruppen m. m. Sådana åtgärder kan underlätta en svår omställnings- och anpassningsprocess hos barnet, både i samband med själva placeringen och i samband med en senare återplacering i föräldrahemmet. Även i socialstyrelsens allmänna råd om familjehem (1982:2, s. 38) betonas vikten av att ta hänsyn till barnets behov av kontakt med det egna språket och kulturen. Styrelsen har vidare utarbetat en broschyr, vilken översatts till flera invandrarspråk, i syfte att underlätta rekrytering av lämpliga familjehem inom olika invandrargrupper.

Utskottet har inhämtat att socialstyrelsen påbörjat arbete med att utarbeta allmänna råd angående omhändertagande av barn med invandrarbakgrund. Arbetet skall emellertid inte begränsas till frågor om omhändertagande och placering av barnen. Det skall också behandla andra former av stöd och hjälp genom socialtjänsten åt barn och familjer med invandrarbakgrund.

De frågor som tas upp i motionen är således redan aktuella hos socialstyrelsen. I övrigt vill utskottet hänvisa till riksdagens tidigare uttalanden. Motion 1983/84:2532 avstyrks således såvitt nu är i fråga (yrkande 4).

Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.

I *motion 1983/84:731 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att ett socialt stödprojekt startas bland invandrarungdom *(yrkande 1)*, att stödprojektet organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag *(yrkande 2)*, att statsbidraget finansieras genom särskild arbetsgivaravgift *(yrkande 3)* samt att riksdagen hos regeringen hemställer

om en översyn av och åtgärder för att förbättra behandlingen av invandrarungdom inom vårdsektorn *(yrkande 4)*. Motionärerna anför bl. a. att stödprojektet bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste enligt motionärerna ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är, framhåller motionärerna, nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer.

Utskottet har erfarit att bidrag ur allmänna arvsfonden under 1983 lämnats till ett stort antal projekt inom detta område. Som exempel nämns i budgetpropositionen (s. 163) att statens ungdomsråd erhållit medel för att under en fyraårsperiod genomföra flera projekt med och bland invandrarungdom. I försöksverksamheten samverkar olika barn- och ungdomsorganisationer samt Riksidrottsförbundet med invandrarnas egna organisationer. Syftet är bl. a. att organisera invandrarungdom i föreningsverksamhet. Bland de orter som berörs är Stockholm, Västerås, Luleå, Göteborg och Norrköping. Regeringen har nyligen (febr. 84) för andra året beviljat medel (850 000 kr.) ur allmänna arvsfonden till det ifrågavarande projektarbetet. Vidare hr tre invandrartäta kommuner (Botkyrka, Haninge och Huddinge) erhållit medel ur allmänna arvsfonden för att utveckla metoder för förebyggande arbete med invandrarungdom. Arbetet är koncentrerat till vissa bostadsområden och på några invandrargrupper. Gemensamt för de tre kommunerna har genomförts en utbildning av föreningsledare i samarbete med Tollare folkhögskola. Projektarbetet initierades 1982 av statens invandrarverk och skulle pågå i tre år med stöd från arvsfonden.

Med hänvisning till det sålunda pågående utvecklingsarbetet med och för invandrarungdomen avstyrker utskottet motion 1983/84:731 såvitt avser yrkandena 1–3.

När det gäller den av motionärerna begärda översynen och åtgärder för att förbättra behandlingen av invandrarungdom inom vårdsektorn avstyrkte riksdagen ett motsvarande motionsyrkande av samma motionärer i betänkande SoU 1982/83:17 med hänvisning till socialtjänstens ansvar och till det utredningsarbete m. m. som pågick på olika håll. Utskottet får hänvisa till vad där anförs (s. 11–14 och 19–20). I övrigt får utskottet tillägga följande.

I betänkandet Invandringspolitiken (SOU 1983:29) redovisar invandringspolitiska kommittén i ett särskilt kapitel de s. k. väntarnas behov av sociala välfärdsanordningar samt hälso- och sjukvård. Dessa frågor tas upp i proposition 1983/84:124 om mottagandet av flyktingar och asylsökande m. m., som f. n. är föremål för riksdagens övervägande.

Socialstyrelsen avser vidare att inom ramen för sitt invandrarprogram ta fram underlag – förutom när det gäller stöd och hjälp genom socialtjänsten (se s. 39) – för sjukvårdshuvudmännens arbete för invandrare inom hälso- och sjukvården. Avsikten är att övergripande beskriva hälsoförhållanden,

problem och behov. Tanken är att kunskapsunderlag skall tas fram för bl. a. områdena barn- och ungdomspsykiatri samt mödrar och barn inom primärvård i samverkan med socialtjänsten.

I detta sammanhang kan även nämnas att socialstyrelsen under år 1983 bl. a. utgivit allmänna råd angående svensk-finskt samarbete i omsorgen om barn och ungdom samt skriften Invandrarna och den psykiatriska vården (Socialstyrelsen redovisar 1983:3).

BFU-81-kommittén (S 1980:09) (f. d. PBU-utredningen) har i uppdrag att utreda formerna för den psykiska barn- och ungdomsvårdens framtida verksamhet. Särskild uppmärksamhet skall därvid ägnas åt det problem som en ökad efterfrågan på rådgivande behandling åt invandrargrupper utgör. Utredningen beräknar avlämna sitt slutbetänkande under år 1984.

Inom hälso- och sjukvårdsberedningen finns en arbetsgrupp för långsiktig planering som beredningen anlitar för att ta fram ett principprogram för den framtida hälso- och sjukvården med sikte på åren 1990–2000 (HS 90). Inom arbetsgruppen har enligt vad utskottet erfarit de särskilda frågor som har att göra med att patienterna är invandrare uppmärksammats. F. n. pågår arbete med att ta fram en kunskapsöversikt och ett åtgärdsprogram som skall tjäna som underlag för socialstyrelsens och landstingens fortsatta arbete med att bättre anpassa hälso- och sjukvården till invandrarnas behov. Som ett led i detta arbete har socialstyrelsen publicerat promemorian Invandrarnas möte med svensk sjukvård (pm 46/83).

Med hänsyn till det anförda finns enligt utskottets mening inte anledning till någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 1983/84:731 (yrkande 4). Motionsyrkandet avstyrks således även i denna del.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av narkotikapolitiken*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2484 yrkande 1,
2. beträffande *omhändertagande av drogpåverkad ungdom m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkande 1,
3. beträffande *åtgärder för vård och rehabilitering av missbrukare*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2256,
4. beträffande *enskilda vårdinitiativ*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkandena 14 och 15,
5. beträffande *internationella insatser*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1221,
6. beträffande *socialstyrelsens narkotikaförteckningar*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:628,
7. beträffande *försäljning av alkoholhaltiga preparat*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:980,

8. beträffande *fördelning av medel för information*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2484 yrkande 2,
9. beträffande *medelsanvisningen till information m. m.*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1983/84:2240 yrkande 2 till *Upplysning och information på drogområdet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 37 003 000 kr.,
10. beträffande *Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2245,
11. beträffande *droginformationens innehåll*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2102,
12. beträffande *haschets farlighet*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkande 2,
13. beträffande *en bred aktionskampanj mot narkotikamissbruket*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:891 yrkande 1,
14. beträffande *CAN:s framtida roll på drogområdet m. m.*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:891 yrkande 3 och motion 1983/84:1614,
15. beträffande *hem för vård eller boende*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:402 och motion 1983/84:1642,
16. beträffande *bidrag till Stenbackahemmet*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2253,
17. beträffande *stöd till Familjehemmens riksförbund*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2260,
18. beträffande *insatser mot kvinnomisshandel*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:920,
19. beträffande *behandlingscentrum för tortyroffer*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2532 yrkande 1,
20. beträffande *familjerådgivning för invandrare*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2532 yrkande 3,
21. beträffande *fosterhemsplacering för invandrarbarn*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2532 yrkande 4,
22. beträffande *socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:731 yrkandena 1–3,
23. beträffande *behandling av invandrarungdom inom vårdsektorn*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:731 yrkande 4,
24. att riksdagen till *Bidrag till alkoholpolikliniker och vårdcentraler* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 89 901 000 kr.,
25. att riksdagen till *Bidrag till driften av hem för vård eller boende* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 618 000 000 kr.,
26. att riksdagen till *Bidrag till organisationer m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett anslag av 14 295 000 kr.,

27. att riksdagen till *Utveckling och försök med vissa vårdformer* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

Stockholm den 27 mars 1984

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Maria Lagergren (s), Inga Lantz (vpk), Gunnar Ström (s), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m), Bengt Lindqvist (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Stig Olsson (s) och Gullan Lindblad (m).

Reservationer

Enskilda vårdinitiativ (mom. 4 i hemställan)

1. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Bo Arvidson och Gullan Lindblad (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet, som" och slutar med "14 och 15" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening önskvärt att enskilda initiativ bättre tas till vara inom missbruksvården. Regeringen bör därför skyndsamt framlägga ett förslag till lag där kommuner åläggs att pröva även andra initiativ än med kommunalt huvudmannaskap när det gäller service, vård och omvårdnad i enlighet med vad som anförts i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *enskilda vårdinitiativ*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2493 yrkandena 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Fördelning av medel för information m. m. (mom. 8 i hemställan)

2. av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Gullan Lindblad (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Utskottet har" och slutar på s. 24 med "yrkande 2 i återstående del" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening anmärkningsvärt att bland mängden av organisationer som får del av anslaget J 1. Upplysning och information på drogområdet föreslås att arbetsmarknadens parter och Verdandi skall garanteras visst belopp. Detta sätt att öronmärka medel är inte acceptabelt. Den av regeringen föreslagna särbehandlingen bör därför avslås och de ifrågavarande organisationerna behandlas på samma sätt som andra. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa:

8. beträffande *fördelning av medel för information*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2484 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Medelsanvisning till information m. m. (mom. 9 i hemställan)

3. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Bo Arvidson och Gullan Lindblad (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Som redogjorts för" och slutar med "till medelsanvisning" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att stödet på arbetsplatserna bl. a. genom insatser via de fackliga organisationerna är mycket viktigt och värdefullt. Dessa åtgärder måste ses som en naturlig följd inom ramen för de övergripande målsättningarna att bekämpa missbruket på bredaste möjliga bas. Enligt utskottets mening har de fackliga organisationerna ekonomiska resurser att utan statligt stöd bedriva denna verksamhet. Utskottet förutsätter att ambitionen på detta område inte skall behöva vara beroende av statliga stödinsatser utan beroende på omsorgen om arbetskamraterna. Riksdagen bör därför besluta att för budgetåret 1984/85 under anslaget J 1. Upplysning och information på drogområdet anvisa ett i förhållande till regeringen 3 300 000 kr. lägre anslag.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *medelsanvisning till information m. m.*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1983/84:2240 yrkande 2 till *Upplysning och information på drogområdet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 33 703 000 kr.,

CAN:s framtida roll på drogområdet m. m. (mom. 14 i hemställan)

4. av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Gullan Lindblad (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona att fortsatt forskning på narkotikaområdet är viktig men att det i dag inte finns någon myndighet som har det samlade ansvaret för att systematiskt samla in och informera om olika forskningsprojekt. Socialstyrelsen eller CAN bör enligt utskottets mening ges detta ansvar. CAN:s huvudmannaskap, organisation och inriktning bör i övrigt förbli oförändrade. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa:

14. beträffande *CAN:s framtida roll på drogområdet m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:891 yrkande 3 och motion 1983/84:1614 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Insatser mot kvinnomisshandel (mom. 18 i hemställan)

5. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Åtgärder bör vidtas för att bekämpa kvinnomisshandeln. Enligt utskottets mening måste bl. a. forskningen intensifieras och den offentliga statistiken förbättras. Utskottet anser vidare att försök i syfte att vidta flera aktiva åtgärder bör prövas i flera kommuner. Enligt utskottets mening bör också statsbidrag utgå till kvinnohus med frivillig verksamhet på detta område.

Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 18 bort hemställa:

18. beträffande *insatser mot kvinnomisshandel*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:920 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m. (mom. 22 i hemställan)

6. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 40 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "yrkandena 1–3" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett stödprojekt bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste enligt utskottets mening ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer. Stödprojektet bör organiseras

och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag och statsbidraget finansieras genom särskild arbetsgivaravgift.

Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 22 bort hemställa:

22. beträffande *socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:731 yrkandena 1–3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Behandling av invandrarungdom inom vårdsektorn (mom. 23 i hemställan)

7. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Med hänsyn till" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen hos regeringen bör hemställa om en översyn av och åtgärder för att förbättra behandlingen av invandrarungdom inom vårdsektorn. Detta är enligt utskottets mening nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd den behöver i olika situationer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 23 bort hemställa:

23. beträffande *behandling av invandrarungdom inom vårdsektorn*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:731 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

beträffande *fosterhemsplacering av invandrarbarn*

av Blenda Littmarck (m) som anför:

Jag vill utöver vad utskottet anfört understryka att alla ansträngningar måste göras för att finna familjehem där man talar barnets eget språk. Det är en förutsättning för en god vård.